

**MASARYKOVA
UNIVERZITA**

**Slavnostní obřad
ke dni založení
Masarykovy
univerzity**

M

**MUNI
100**

ÚVODNÍ SLOVO

Mikuláš Bek

rektor Masarykovy univerzity

Vážené dámy a pánové,

Masarykova univerzita byla jako druhá česká univerzita zřízena zákonem, přijatým Národním shromážděním 28. ledna 1919. Snahy o založení univerzity v Brně jsou samozřejmě mnohem starší, ovšem vzájemná nevráživost mezi brněnskými Němci a Čechy zabránila jejich realizaci. Teprve nová Československá republika završila proces české národní emancipace a krátce po svém vzniku se energicky pustila do budování vysokého školství na území mladého státu. Rozhodla o zřízení nových klasických univerzit v Brně a Bratislavě a také o založení profesně orientovaných vysokých škol, jež byly po odtržení od Vídně nezbytností pro úspěšné fungování nového státu. Proto si připomínáme sté výročí založení v krátkém časovém intervalu společně se sesterskými univerzitami, brněnskou Veterinární a farmaceutickou univerzitou, Mendelovou univerzitou a bratislavskou Univerzitou Komenského.

Ve světě evropských univerzit ovšem není sto let žádný věk, je to spíš jakýsi práh institucionální dospělosti. Za tuto dobu se však na univerzitě vystřídalo již dost generací učitelů na to, aby se ukázalo, zda univerzita získala vlastní tvář a osobitého ducha, zda si vytvořila vlastní tradici překračující a spojující jednotlivé generace. A stoleté výročí je, kromě bilancování kvantitativního rozvoje či kvality vědy, dobrou příležitostí k přemýšlení o tom, jaké jsou základní rysy vnitřní kultury, kterou si studenti na univerzitě díky svým učitelům osvojují a odnášejí do života. Jde o to, jakou institucionální identitu si naše univerzita za těch sto let vytvořila.

Tomáš Garrigue Masaryk kdysi, ještě v 19. století, obhajoval myšlenku založení druhé české univerzity v Brně potřebou konkurence jako základního motoru pokroku vědy a vzdělání. A je pravdou, že nás řada kolegů z ostatních českých univerzit dodnes často vnímá jako ty, kdo jsou o něco soutěživější, o něco ambicióznější, než je mezi akademiky zvykem. Ale třeba je to jen část pravdy. Věřím totiž, že díky okolnostem vzniku, tedy bytostnému spojení se vznikem demokratického československého státu, si zakladatelská generace učitelů naší univerzity, tehdy často mladých a ambiciózních profesorů, vytvořila niterný a loajální vztah k demokratickému státnímu uspořádání. Řada z nich pak za svoji loajalitu a víru ve svobodu zaplatila během nacistické okupace či v době poválečných komunistických represí. A věřím, že přes všechny útlak, kompromisy či kolaboraci s nedemokratickými režimy si akademická obec naší univerzity zachovala ve své kolektivní paměti tuto hodnotu a přesvědčení, že svoboda je nezbytnou podmínkou univerzitního života.

Dokonce i v dobách pozdního socialismu, když jsem v osmdesátých letech minulého století na univerzitu přišel jako student, mi univerzita připadala proti zbytku šedivého normalizačního světa jako enkláva svobodného myšlení, kde jsme své učitele oslovovali pane, nikoliv oficiálním „soudruhu“ profesore, a mohli vést otevřenou diskusi o jakémkoliv světonázorovém či metodologickém konceptu bez obav z intelektuální cenzury. Víím, možná jsem měl

šťestí na učitele těch kateder své fakulty, kde jsem se tehdy pohyboval, a jinde nemuselo být vše tak růžové. Ale i moje dílčí zkušenost z té doby mě vede k přesvědčení, že kolektivní duch Masarykovy univerzity je nejen soutěživý, ale také – a to je snad ještě důležitější – duch svobodomyšlný.

Pokud si mohu jako rektor něco přát pro naši univerzitu do příštích stalet, je to právě tato kontinuita v základním hodnotovém ustrojení, v němž se spojuje soutěživost se svobodomyšlností. A vám, učitelům, studentům a absolventům Masarykovy univerzity, přeji důstojné a radostné oslavy jubilea naší almae matris.

TERESA A. SULLIVAN

Teresa A. Sullivan je vysokoškolskou profesorkou a emeritní prezidentkou University of Virginia. Jako prezidentka stála v čele týmu, který spustil revitalizaci zdravotnického systému UVA, zvýšil zaměstnanecké platy, zahájil ambiciózní program zaměřený na přijímání nových zaměstnanců, zvýšil počet i úroveň podaných přihlášek, dosáhl nových rekordů v oblasti fundraisingu a zahájil přípravy oslav dvoustého výročí založení univerzity. Předtím zastávala funkci výkonné viceprezidentky a prorektorky na University of Michigan, výkonné vicekancléřky pro akademické záležitosti na University of Texas System a viceprezidentky a děkanky pro studium na University of Texas v Austinu. V rámci své akademické dráhy se jako demografka věnovala vývoji analytických postupů užívaných při sčítání obyvatel (US Census Public Use Sample). Jako řešitelka pracovala na rozsáhlém mezinárodním výzkumu a spolu s kolegy z právního sektoru Elizabeth Warren a Jay Lawrencem Westbrookem vedla několik rozsáhlých sběrů dat z registru osobních bankrotů. Za svou první knižní publikaci *Jakož i my odpouštíme našim dlužníkům*, ve které se věnuje právě analýze osobních bankrotů, získala od Americké advokátní komory cenu Silver Gavel Award. Za knihu *Křehká střední třída* pak obdržela cenu Writing Award, kterou uděluje American College of Financial Services Lawyers. Teresa Sullivan zastávala akademické pozice na univerzitách v Chicagu, Texasu, Michiganu a Virginii; za své vzdělávací aktivity obdržela pět významných ocenění. Je členkou Americké akademie umění a věd a Americké asociace pro rozvoj vědy. Je absolventkou Phi Beta Kappa Michigan State University a držitelkou doktorského titulu z University of Chicago.

OSLAVA AKADEMICKÉ SVOBODY JAKO NEDÍLNÉ SOUČÁSTI POSLÁNÍ UNIVERZITY¹

Teresa A. Sullivan²

Ve Washingtonu D.C. stojí na nevelkém trojúhelníku parkového pozemku podél Embassy Row bronzová socha Tomáše Garrigua Masaryka.³ A na jih od ní, zhruba o tři kilometry dál, je čelem k Bílému domu velký mramorový pomník Thomase Jeffersona. Tito dva muži, kteří se sobě velmi podobají, se nikdy v životě nepotkali. Thomas Jefferson zemřel v roce 1826 a Tomáš Masaryk se narodil roku 1850. Přesto mají oba Tomášové kromě soch ve Washingtonu mnoho společného. Oba byli filozofové s láskou k poznání a rozumu. Oba stanuli ve filadelfské Síni nezávislosti, aby vyhlásili nezávislost své země. Oba ve své zemi zastávali funkci prezidenta. Před dvěma sty lety založil Thomas Jefferson University of Virginia v Charlottesville ve státě Virginia. A před sto lety byla založena tato univerzita, která nese jméno Tomáše Masaryka.⁴

Je mi ctí připojit se jménem svých kolegů z University of Virginia k blahopřání k vašemu stému výročí a popřát vše nejlepší do budoucna vaší univerzity. Přišla jsem k vám dnes promluvit o úzce spjatých idejích akademické svobody a svobody slova, dvou idejích zásadních pro úspěch vaší i mé univerzity.

POSLÁNÍ UNIVERZITY VYŽADUJE SVOBODU K ROZVOJI NOVÉHO POZNÁNÍ

U univerzit se jedná o budoucnost. Musí chránit a spravovat znalosti z minulá ve jménu přípravy budoucích generací na dospělost a smysluplný život. Univerzity obecně do poznání zahrnují jazyk a literaturu, umění a hudbu, filozofii, náboženství, historii a právo, kultury společenských tříd, etnik a marginalizovaných skupin, matematiku a základní a aplikované vědní obory. Bylo by možné vést hodně sporů o tom, které části tohoto cenného intelektuálního odkazu

1 Poznámky připravené na shromáždění ke stému výročí Masarykovy univerzity.

2 emeritní prezidentka a univerzitní profesorka na University of Virginia.

S vděčností se hlásím k inspiraci zesnulým Robertem M. O'Neilem, emeritním prezidentem University of Virginia a velkým obhájcem akademické svobody, jímž byl až do své smrti 30. září 2018.

3 Vyhledáno na <http://dcmemorialist.com/tomas-garrigue-masaryk/> 27. listopadu 2018. Na mé alma mater, University of Chicago, také stojí Masarykova socha. S poděkováním Johnu Laycockovi za pomoc a jeho podrobné informace o sochařském díle.

4 Založení obou univerzit má další paralely. Jedna podobnost je, že oba muži mnoho let pracovali na uskutečnění své vize. Jefferson začal plánovat veřejnou univerzitu už v roce 1805 (viz poznámka 5 níže), zakládací listinu obdržela roku 1819, ale první studenty přijala až v roce 1825, o dvacet let později. Masaryk poprvé předložil návrh na druhou českou univerzitu v roce 1891 a o dvacet let později předložil žádost o univerzitu v Brně. Vyhledáno na <https://www.muni.cz/o-univerzite/historie-univerzity?lang=en> 27. listopadu 2018. Druhou shodou je, že ani jednu univerzitu neměli otevřít s teologickou fakultou.

jsou nejdůležitější, aby byly předány studentům, ale nesporné je, že univerzita má poslání to uskutečňovat.

A přeče, jak ochuzené by bylo poslání univerzity, kdyby byla jen muzeem dřívějších myšlenek, objevů a uměleckých děl! To, co dodává univerzitě životaschopnost a jiskru a činí z ní nedílnou součást budoucnosti společnosti, jsou všechny ty nové myšlenky, erudovanost a bádání, které se odehrává v jejich knihovnách, laboratořích a učebnách. Mnohé z nejvýznamnějších objevů, vynálezů a technologií a vlastně celá nová odvětví se narodily na dnešních univerzitách. Zpřístupněné informace, patenty, licencované technologie a spin-off firmy jsou součástí hospodářské vitality, kterou univerzity podporují. Těmito způsoby univerzita *přispívá k zásobě znalostí, jež se předávají budoucím generacím*, a my vzdáváme čest univerzitám za to, jak úspěšně naplňují tuto část svého poslání.

Oba Tomášové, Masaryk a Jefferson, věděli, že procesy objevování, vyučování a učení se lze sice možná snadno popsat, ale ve skutečnosti se těžko realizují a nemusí vůbec probíhat přímočaře. Pojímáme myšlenky, testujeme je a vyhodnocujeme a při tom prosévání některé obstojí ve zkoušce časem, kdežto jiné se vyřazují. Problém je, že my lidé nedokážeme rozeznat konec od začátku. Slibná myšlenka se nakonec může jevit jako nesmysl, kdežto za vlasý přitažený nápad budou možná učit budoucí studenty jako pravdu. Při plánování své univerzity Thomas Jefferson napsal:

„Věda je progresivní. Co bylo k užítku před dvěma staletími, se nyní stalo neužitečným... Něco z toho, co dnes považujeme za užitečné, bude za dalších sto let neužitečné.“⁵

LÉČBA ŽALUDEČNÍCH VŘEDŮ ODMÍTNUTÍM UZNÁVANÝCH LÉKAŘSKÝCH NÁZORŮ

Uvažme žaludeční nádory, bolestivou a někdy smrtelnou chorobu, která kdysi postihovala snad až deset procent populace⁶. Co se pro léčbu žaludečních vředů koncem 19. a ve 20. století pokládalo za „prospěšné“, nevycházelo z důkladného výzkumu, ale z toho, co bylo zrovna populární. Vředy se kdysi léčily podle toho, jak se měnily názory na stravu: například pít mléko, později zase podle novějších pojetí nepít mléko. Jak se zlepšovaly chirurgické techniky, léčily se někdy vředy radikální operací s odstraněním značné části pacientova žaludku. U žaludečních vředů bylo příčinou úmrtí někdy vnitřní krvácení; u jiných pacientů byly vředy předzvěstí úmrtí na rakovinu žaludku. Zdálo se, že bolestivý konec je nevyhnutelný. Ohledně příčiny vředů dávali lékaři vinu pacientům samotným: v životě nemocných bylo příliš mnoho stresu a napětí. Stačilo, aby jen odpočívali a pili mléko – anebo případně mléko nepili.

5 Výpis z dopisu Thomase Jeffersona Littletonu W. Tazewellovi, 5. ledna 1805, vyhledáno 26. listopadu 2018 na <https://rotunda.upress.virginia.edu/founders/default.xqy?keys=FOEA-print-04-01-02-0958>.

6 Weintraub, Pamela. 2010. "The doctor who drank infectious broth, gave himself an ulcer, and solved a medical mystery." *Discover*. Vyhledáno 24. listopadu 2018 na <http://discovermagazine.com/2010/mar/07-dr-drunk-broth-gave-ulcer-solved-medical-mystery>.

Myšlenka, že by žaludeční vředy měly jednu konkrétní vnější příčinu, byla tehdy scestná. Že by tou externí příčinou byla běžná bakterie *H. pylori*, bylo k smíchu. Mladý australský lékař Barry Marshall však byl přesvědčený, že žaludeční vředy způsobuje běžná bakterie *Helicobacter pylori*.⁷ Pokud by tato hypotéza byla podložená, bylo by možné vředy léčit antibiotikem a ušetřit nemocným všechnu tu bolest, riziko, výdaje a zklamání, které jinak vředy způsobovaly.

Ve vědě existuje dobře známý model návrhu a ověření hypotéz a v medicíně je přesně stanovený sled klinických zkoušek, které je třeba provést, než je léčba zavedena jako standard péče. Tyto postupy nebylo v případě vředů tak snadné vykonat. Zvířecí modely nereagují na *H. pylori* vznikem žaludečních vředů a experimentovat na lidech bylo neetické. Takže Dr. Marshall experimentoval sám na sobě.

Vypěstoval si kulturu *H. pylori* od pacienta, u něhož byly zjištěny žaludeční vředy, a pak kulturu vypil. Během pár dní onemocněl zánětem žaludku s mnoha bolestivými příznaky. Když se endoskopickým vyšetřením zjistilo, že se u něho vytváří vřed, léčil se antibiotikem a potíže ustaly. Šlo o určitý a vysoce pravděpodobný, avšak ne dostatečný důkaz. Jeho první referáty byly odmítány a jeden odborný časopis umístil jeden jeho příspěvek mezi dolních deset procent všech článků odevzdaných v tom roce.⁸ Když přišel o místo a finanční zajištění v Austrálii, zamířil Dr. Marshall do Charlottesville ve Virginii na postgraduální stipendium na University of Virginia, aby se věnoval dalšímu výzkumu a klinické práci, které mu nakonec daly za pravdu.

Ostatní lékaři a vědci se jeho myšlenky vysmívali. Konvenční způsob uvažování vylučoval možnost bakteriální infekce a naučené poznatky se těžko vyvracely. Marshallovo řešení léčby žaludečních vředů podáváním antibiotik se zdálo příliš snadné, aby to mohla být pravda. Uváděl, že i na charlottesvillské univerzitě se cítil být mimo hlavní proud, ale někteří vedoucí vědeckí pracovníci jej alespoň tolerovali a povzbuzovali.⁹ Někteří z jeho kritiků se pustili do vyvracení jeho hypotézy, aby nakonec sami tezi o bakteriích přijali. Dr. Marshall vytrval a jeho důkazy a zveřejněné práce posléze umlčely posměváčky. V roce 1994 americký Ústav národního zdraví schválil antibiotickou léčbu žaludečních vředů. V roce 2005 obdržel Dr. Barry Marshall Nobelovu cenu za lékařství zároveň s kolegou z Austrálie a jeho práce uchránila bezpočet lidí před bolestí a rizikem žaludečních vředů.

Představme si ale, jak to také mohlo být. Dejme tomu, že by na University of Virginia Dr. Marshallovi neumožnili se jeho teoriím věnovat. Předpokládejme, že by vedoucí lékaři a chirurgové měli moc nadiktovat: „Víme, že se mýlíte. Tímto směrem nemůžete ve výzkumu pokračovat. Neposkytneme vám

7 Mnoho údajů v následujícím textu je převzato z životopisné črty Barryho Marshalla vyhledané 2. listopadu 2018 na <https://www.nobelprize.org/prizes/medicine/2005/marshall/biographical/>. Za užitečné objasnění významu Marshallova objevu jsem také zavázána Dr. Richardu Shannonovi působícímu jako Executive Vice Chancellor for Health Affairs na Univerzitě ve Virginii.

8 Viz Klein, Gary A., *Seeing what others don't: the remarkable ways we gain insights*. Public Affairs division of Perseus Books Group, 2013, Chapter 4. Vyhledáno jako elektronická kniha 28. listopadu 2018.

9 Viz poznámka pod čarou 7 výše.

fondy na výzkum, a pokud v něm pokračovat budete, nedostanete ani plat.“ Dobré nápady byly už nejednou zakázány. Jak známo, Galileia přinutili odvolat heliocentrický názor na sluneční soustavu. V jeho případě požadovaly odvolání církevní orgány. Síly, které požadují pravověrnost, mohou být náboženské, oborové, politické nebo společenské; potenciální škody jsou tytéž.

AKADEMICKÁ SVOBODA VE VÝZKUMU CHRÁNÍ HLEDÁNÍ PRAVDY

Akademická svoboda ve výzkumu chrání badatele s nekonvenčními nápady. Dr. Marshall je vynikající příklad člověka, jenž uplatnil svobodu zkoumat nekonvenční myšlenku, která prospěla velké části lidstva. Pověšimněte si, že akademická svoboda nezabavuje badatele nutnosti řídit se obvyklými metodami, jak dokázat hodnověrnost svých objevů, ani je nechrání před nutností poskytovat transparentní informace o tom, jak získávali data, z jakých prostředků byl výzkum financován a jak by jiní mohli práci replikovat. Nekonvenční myšlenka musí být v rámci skeptické vědecké komunity testována, replikována, diskutována a obhájena.

Mnohé nové studijní specializace, a dokonce celé nové vědní obory vznikly proto, že jejich stoupenci vytrvali navzdory námitkám kolegů a uznávaných vůdčích osobností svých oborů. V ekonomických vědách představuje takový obor relativně nová oblast behaviorální ekonomie. Tradiční ekonomové vycházeli z pevně daných předpokladů ohledně lidského chování, jako je předpoklad racionality a „dokonalé znalosti“ na straně lidských aktérů. Behaviorální ekonomové převrátili výzkum ekonomiky naruby, když vytvořili experimentální nebo pozorovací metody k přímému studiu ekonomického chování za kontrolovaných podmínek. Tento přístup značně obohatil studium ekonomiky a v roce 2017 vynesl Richardu Thalerovi Nobelovu cenu za ekonomii.¹⁰ Stejně jako Dr. Marshall se i Dr. Thaler u kolegů setkával se skeptickým, ba i odmítavým postojem a někteří z nich tvrdili, že se vůbec nezabývá ekonomikou. Jeho příznivci měli obavu, že na svém ústavu nedostane definitivu.

Vznik většiny nových oborů narážel na odpor. Kdybychom se zamysleli nad tím, jak vznikala biochemie, molekulární biologie a datová věda, nemluvě o kritických rasových studiích, feministických studiích a etnických studiích různých typů, nacházeli bychom obdobné příběhy rezistence a odporu ze strany zavedeného institucionálního řádu a akademické komunity.

Když se podíváme na společenskou stratifikaci univerzity, jeví se jako takřka nevyhnutelné, že nové myšlenky a jejich zastánci narazí na odpor starších, uznávaných čelných představitelů daného oboru. Předtím, než Dr. Marshall mohl provést klinické zkoušky a doložit svůj přístup, čelil nesouhlasu kolegů i státních grantových agentur. Dr. Thaler nově definoval hranice svého oboru, ale neobešlo se to bez střetu s těmi, kteří tyto hranice chtěli obhajovat.

10 Frank Armstrong III, “Richard Thaler, a giant in economics, awarded the Nobel Prize,” *Forbes* (October 13, 2017), vyhledáno 28. listopadu 2018 na <https://www.forbes.com/sites/frankarmstrong/2017/10/13/richard-thaler-a-giant-in-economics-awarded-the-nobel-prize/#48536df43a10>.

Myšlenka akademické svobody umožňuje, aby se zrnka nových myšlenek ujala i ve stínu doyenů daného oboru.

Pokrok oboru může dokonce kriticky záviset na akademické svobodě, jinak se paradoxně může stát, že samotné špičky v oboru budou zpomalovat jeho růst umlčováním nových myšlenek. Jako dlouholetá pracovnice ve svém oboru musím ale hned dodat, že tyto špičky se nestaví proti novému poznání, ale věří, že nové směry už vytyčilo jejich dílo.

Je také třeba uznat, že mnohé nové myšlenky nikam nevedou. V každém vědním oboru jsou hřbitovy s troskami hypotéz, výzkumných směrů a kariér. Odchýlit se od zavedeného obecně přijímaného názoru a zkoumat něco zásadně nového je riskantní a ne každý vědec k tomu bude mít *odvahu*. Na druhé straně pokrok vědy vyžaduje, aby badatel měl *svobodu* to učinit.

Uplatňování stávajícího vědeckého poznání v oblastech jako technika, energetika a farmacie umožnilo nahromadit obrovské zisky a nutnost chránit své investice může motivovat aktéry k prosazování určitého směru výzkumu nebo potlačení jiného. Například ve Spojených státech se tabákový průmysl snažil utajovat a vyvracet důkazy o tom, že nikotin je návykový a kouření zkracuje život.¹¹ Proti negativním výsledkům výzkumu vystoupily s defenzivní argumentací i odvětví jako cukrovarnictví¹² a naftařský průmysl¹³. Lobbováním a jinými formami politického nátlaku mohou firmy i jednotlivci ve snaze chránit své zájmy vyvíjet tlak na vlády v tom, jaký výzkum se má povolit.

Alespoň ve Spojených státech bývá tento nátlak veden na federální instituce zabývající se výzkumem, a to prostřednictvím omezení rozpočtu nebo výslovných omezení vtělených do zákonů. Kongres usiloval o omezení oblastí výzkumu, na něž může Národní vědecká nadace (National Science Foundation) poskytovat granty. Centřům pro potlačení chorob, federální agentuře péče o veřejné zdraví, pohrozili členové Kongresu, že přijdou o financování, budou-li se zabývat výzkumem dopadu střelných zbraní na zdravotnictví ve Spojených státech.¹⁴ Většinou se má za to, že tyto instituce nemají stejnou míru akademické svobody, jakou má univerzita.

Někteří zákonodárci se však pokusili výzkum na veřejných univerzitách omezit nebo mu klást překážky. Zákonodárny orgán Severní Karoliny přijal zákon zakazující přijímat opatření na základě výzkumu změn výšky mořské

11 Například viz D. Apollonio and S. A. Glantz, "Tobacco Industry Research on Nicotine Replacement Therapy: 'If Anyone Is Going to Take Away Our Business It Should Be Us'", *American Journal of Public Health* (107, 10, 2017): 1636-1642, vyhledáno 28. listopadu 2018.

12 Například viz Gary Taubes, *The case against sugar* (Alfred A. Knopf, 2016).

13 Například viz B. M. Gaither and T. K. Gaither, "Marketplace Advocacy by the U.S. Fossil Fuel Industries: Issues of Representation and Environmental Discourse", *Mass Communication & Society* (19,5, 2016): 585-603, vyhledáno 28. listopadu 2018.

14 Frankel, Todd C., "Why gun violence research has been shut down for twenty years", *Washington Post* (October 4, 2017), vyhledáno 28. listopadu 2018.

hladiny.¹⁵ Zákony navržené k tomu, aby podporovaly transparentnost vlády, někdy spíše posloužily jako nástroj skupinám, k jejichž programu patří snaha o diskreditaci vědeckých názorů. Vědcům zkoumajícím problematiku životního prostředí byly adresovány obstrukční požadavky na dokumenty, zejména pokud by výsledky jejich výzkumu mohly vést k nové regulaci nebo omezování podnikatelských subjektů.¹⁶ Výsledná veřejná diskuse, kterou často nevedou vědci, ale sociální média, kritizovala nejen konkrétní směry výzkumu, ale i proces posuzování. Jedním výsledkem je pokles vnímané důvěryhodnosti vědy a univerzit.¹⁷ Intenzivní debatu o tom, co představuje „pseudovědu“, nemůže nyní žádná univerzita ignorovat.

Mohlo by se zdát, že to, co jsem dosud řekla, se týká pouze observačních a experimentálních věd a oborů jako strojírenství a medicína, které jsou na nich závislé. Akademická svoboda je nutná i pro rozkvět humanitních a společenských věd, nemluvě o aplikovaných oblastech jako školství a ekonomické obory. Některé z nejzávažnějších kontroverzí vlastně vznikly kolem umění. V umění je někdy nejvýznamnější dílo zároveň vnímáno i jako nejvíce rozvracečské a dokonce neuctivé, často rozzuří mecenáše umění, ať jde o soukromé osoby nebo veřejné instituce. Ve Spojených státech se věcně zpochybňuje financování Národního nadačního fondu pro umění nebo Národního nadačního fondu pro humanitní vědy. Na dotace společenských věd Národní vědeckou nadací se zvláště zaměřili členové Kongresu a soustavně napadají průzkum voleb a dalších politicky citlivých témat financovaný touto nadací.¹⁸

Toto úsilí představuje hlavně snahu o potlačení některé oblasti výzkumu. Hrozbou z opačné strany jsou ti, kdo si přejí podpořit některý směr výzkumu. Občas, a to i v dnešní době, došlo k ohrožení akademické svobody, když politici a vlády usilovali o to řídit směřování vědy. V bývalém Sovětském svazu byly například některé směry výzkumu definované jako politicky správné a disentuující badatelé se vystavovali trestu nebo vězení. Takto vypadají snahy zapřáhnout vědu v zájmu státu. Je jisté, že vlivem těchto snah je v takových zemích eliminována akademická svoboda jednotlivců, ale dochází zde i k potlačování intelektuální vitality kateder, institucí a celých vědních oborů.

-
- 15 Je třeba uvést, že Severní Karolína má dlouhé, nízko položené mořské pobřeží a její legislativa reagovala na vědeckou zprávu, která popisovala nebezpečí vzestupu mořské hladiny o jeden metr do roku 2100. Peter Dockrill, "North Carolina literally passed laws against science on sea-level rises", (13. září 2018) <https://www.sciencealert.com/you-can-t-outlaw-hurricanes-how-north-carolina-tuned-its-back-climatechange-bill-hb-819-nc-20-florence>, vyhledáno 28. listopadu 2018.
 - 16 Paul Basken, "Judge sides with UVA over state attorney general's climate-research inquiry", *Chronicle of Higher Education* (August 30, 2010), vyhledáno 29. listopadu 2018 na <https://www.chronicle.com/article/Judge-Sides-With-UVA-Over/124207>
 - 17 Susan Fiske and Cydney Dupree, "Gaining trust as well as respect in communicating to motivated audiences about science topics", 111, supp. 4, *PNAS* (September 16, 2014): 13593-13597. Zpřístupnění 10. prosince 2018 na <https://doi.org/10.1073/pnas.1317505111>.
 - 18 Sides, John. "Why Congress should not cut funding to the social sciences". *Washington Post* (10. června 2015). Zpřístupnění 10. prosince 2018 na https://washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2015/06/10/why-congress-should-not-cut-funding-to-the-social-sciences/?utm_term=.7de68b32323ac6.

Zkušenosti ukázaly, že vědní obory dělají největší pokroky, když jednotlivci a skupiny mají možnost rozvíjet své myšlení. Nepoučenému pozorovateli se tento proces může jevit chaotický a nepředvídatelný a rozhodně neefektivní. Akademická svoboda ztělesňuje přesvědčení, že chaos přinese velký prospěch.

AKADEMICKÁ SVOBODA VE VÝUCE NARÁŽÍ NA JINOU GARNITURU ODPŮRCŮ

Je pravděpodobnější, že největší výzvy akademické svobodě se neobjeví v laboratořích, ale ve třídách. Studenti, administrativní pracovníci, rodiče, čelní podnikatelé, lobbisté i vládní úředníci jsou potenciální odpůrci kontroverzních myšlenek, které jsou v učebnách předkládány, a čím větší jsou rozpory uvnitř společnosti, tím více myšlenek může být označeno za kontroverzní.

Zde je jádro celé věci: co je pravda, které bychom měli věřit a kterou bychom měli učit naše studenty? K boji o akademickou svobodu často dochází mezi skupinami soupeřícími o svou verzi pravdy. Boj se odehrává v odborných časopisech, grantových agenturách a v učebnách. Většinou lidí možná nezáleží na tom, co si vědci sdělují mezi sebou ve svých časopisech určených jen pro zasvěcené a na konferencích. Mnohem podstatnější je, co titíž vědci řeknou ve třídě. Mnoho voličů má velmi vyhraněné názory na to, co se při výuce toleruje.

Když se vyskytnou sporné otázky v *rámcí* oboru, a zvláště když jsou k dispozici pádné vzájemně si odporující informace, odpovídají učitelé za to, aby tyto protichůdné myšlenky předložili a vysvětlili co nejpoctivěji. Učitelé odpovídají i za to (třebaže myslím nikoli *nutně*), aby vysvětlili své vlastní závěry ohledně sporných bodů a to, proč takové názory zastávají. Obzvláště pokud učitelé sami přispěli k vědeckým sporům, zdá se opodstatněné, aby předložili své stanovisko, i když je rovněž důležité nezkrslit názorovou výměnu ve prospěch strany, k níž patří.¹⁹

Vezměme například evoluci biologických organismů. Evoluci jako koncept a proces už vědci nepokládají za kontroverzní. Každoroční přípravu vakcíny proti chřipce opravdu zásadně ovlivňují informace, jak mohl virus zmutovat za uplynulých dvanáct měsíců. U některých náboženských skupin se však náboženské texty vykládají tak, že Bůh stvořil všechny druhy; někdy se to označuje jako kreacionismus. Z této doktríny vyvozují náboženské skupiny závěr, že živočišné druhy se nemohou měnit a nemění se²⁰. Tuto náboženskou představu zpochybňuje výuka evoluce v biologii nebo fyzické antropologii a využití fosilních nálezů

19 Jak známo, sociolog Max Weber s tímto posledním tvrzením nesouhlasil. Byl přesvědčený, že profesori mají povinnost být důsledně neutrální v tom, co při výuce předloží, i kdyby osobně zastávali vyhraněný názor. Já s tímto názorem do jisté míry nesouhlasím, protože jsem přesvědčena, že je přípustné, aby přednášející vyjádřil/a pravdu, jak ji vidí. Myslím, že Weber ani já bychom se neztotožnili s obracením studentů k jedné straně tam, kde existuje důvodná kontroverze.

20 K mým známým patří děkanka pro vědeckou činnost na konzervativní křesťanské škole. Zeptala jsem se jí, jak odpovídá na dotazy ohledně výuky evoluce, a ona odpověděla: „Omezujete schopnost Stvořitele?“ Na její přírodovědecké katedře se evoluce vyučuje.

v geologii. Náboženské skupiny tvrdí, že evoluce je „jen“ teorie, a tudíž by studenti měli být seznámeni i s konkurenčními teoriemi, a že studenti mají právo dozvědět se o těchto rozporech. Existovalo například hnutí vyžadující, aby se inteligentní plán (rozpracování přímého stvoření) vyučoval vedle darwinovského pojetí. To je vnější kontroverze pocházející zvenčí vyučovaného oboru.

Není divu, že většina vědců se staví proti tomu, aby při výuce hovořili o externě vznikajících kontroverzních otázkách. Domáhají se akademické svobody s tím, že musí vyučovat věci, o jejichž pravdivosti jsou přesvědčeni, a u většiny z nich jsou to také věci obecně akceptované badateli v jejich oboru. V biologii, mikrobiologii, molekulární biologii a souvisejících oborech se evoluce všeobecně akceptuje a vyučuje.

Další oblastí vnějších kontroverzí je změna klimatu. Dnes se odborníci na životní prostředí vesměs shodnou, že určitá část klimatické změny je antropogenní. Nemusí se shodovat na poměrných podílech změn způsobených člověkem versus přirozených, na kvalitě důkazů, mechanismech, jimiž ke změně klimatu dochází, a tak dále, ale odolávají snahám, jejichž cílem je požadavek, aby tuto koncepci nevyučovali vůbec. Myslím, že při výuce je osvědčené poctivě předkládat konkurenční teorie v oboru. (Je světlo částice, nebo vlna?) Nemám za to, že akademická svoboda *vyžaduje* uznání rozporů, které vznikly externě v jiných oblastech, jako je teologie, nebo v politické aréně.

Ale co když disentuji? Jsem sám vysokoškolský učitel? Bylo by ospravedlnitelné, kdyby Dr. Marshall hovořil v posluchárně ke studentům Lékařství o své práci v době, kdy antibiotika nebyla akceptována pro léčbu žaludečních vředů? Myslím, že většina univerzitních učitelů by souhlasila, že je důležité, aby studenti poznali a vyhodnotili nekonformní data sami jako součást procesu učení a v tomto případě existovala data, racionální argumentace a posléze i odborně posouzené výsledky, které by bylo možné předložit studentům.

K tomuto závěru však existuje výjimka. Americká asociace univerzitních profesorů, organizace, která pro definici a obhajobu akademické svobody vykonala víc než kterákoli jiná, ve své „červené knize“ doporučených postupů poznamenává, že akademická svoboda vyučujícího ani v učebně nepřesahuje hranice jeho specializace.²¹ Ve svém Prohlášení o akademické svobodě z roku 1940, jednom z prubiřských kamenů daného tématu, Americká asociace univerzitních profesorů prohlašuje: „Na vysokoškolské učitele se tudíž akademická svoboda nevztahuje, když do své výuky zavádějí témata, která nejsou součástí předmětu a o nichž sami nemají odborné znalosti.“ Takže když se studenti zapíší do mého kurzu demografických technik a já začnu přednášet o moderním umění, mohli by mít naprosto oprávněné námítky. Nejsem odbornice na umění, natožpak moderní umění, a zneužila bych postavení přednášejícího, kdybych obsírně vysvětlovala toto téma studentům, kteří oprávněně očekávají, že se něco dozvědí o demografii. Nemám akademickou svobodu mimo svou specializaci.

21 American Association of University Professors, Policy Document and Reports (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2014). „Červená kniha“ se jí říká kvůli barvě přebalu.

AKADEMICKÁ SVOBODA MIMO AKADEMICKÉ PROSTŘEDÍ VYVOLÁVÁ DALŠÍ OTÁZKY

Nicméně, co když člen fakulty zastává nekonformní názor na záležitost mimo svou specializaci a vysvětluje tento názor mimo učebnu?

Velmi známý příklad tohoto problému se vyskytnul na fakultě strojírenství Severozápadní univerzity, kde se docent elektrotechniky Arthur Butz stal známým popíračem holokaustu. O svých názorech při výuce elektrotechniky nemluvil a jím publikované články se týkaly elektrotechniky. Nicméně také psal a hovořil o tom, že je přesvědčen, že holokaust neexistoval.²² Butz nemá vzdělání v historii nebo příbuzných oborech, jako je germanistika nebo judaistika. Samotné jeho názory nepřijímají historici ani současná vojenská a novinářská pojednání, o mnoha očitých svědectvích nemluvě. Pokud je mi známo, nikdy také netvrdil, že by jeho názory oficiálně zastávala Severozápadní univerzita, a prezident Severozápadní univerzity vynaložil značné úsilí, aby veřejnosti vysvětlil, že Severozápadní univerzita se neztotožňuje s názory vysokoškolského učitele Butze. Severozápadní univerzita naopak má dotovanou pozici pro výuku holokaustu a organizuje kurzy o holokaustu.

Myslím si, že v žádném z příslušných vědních oborů neexistuje legitimní vnitřní spor v tom smyslu, že by se holokaust neudál. Jaký je tedy status veřejných prohlášení profesora Butze? Jde o legitimní využití jeho akademické svobody?

Anebo uvažme daleko běžnější situaci člena fakulty, který je vášnivým příznivcem konkrétní politické strany nebo společenského hnutí, a mimo výuku tráví čas tím, že píše a promlouvá ve prospěch tohoto přesvědčení. Je toto akademická svoboda? Záleží na tom, jak kontroverzní ta věc je? Některé otázky, které nejsou obecně kontroverzní v rámci univerzity, jsou nicméně kontroverzní ve společnosti jako celku. Některé příklady těchto sporných otázek jsou potraty bez jakéhokoliv omezení, sňatek a adopce pro páry stejného pohlaví a imigrační politika. Existují jiné otázky, které obecně mají silnou podporu ve společnosti, ale většinou jím není nakloněna akademická obec. Má vysokoškolský učitel akademickou svobodu, aby byl zastáncem rasové nebo nacionalistické politiky, diskriminační imigrační politiky nebo zákazu potratů? A záleží na tom, že tyto názory podníká studentské a fakultní aktivisty a vyvolají na univerzitě rozbroje?

Problémem akademické svobody v tomto případě je to, že zde člen profesorského sboru nemluví oficiálně jménem univerzity jako svého zaměstnavatele. A nepochybně kterýkoli z těchto příkladů – zejména v době okamžitě reagujících sociálních médií – uvede vedení univerzity do trapné situace. Nehledě na nepříjemné pocity, v těchto případech by profesory neměla sankcionovat univerzita (alespoň ne veřejná univerzita), protože je chrání jiná zásada: svoboda slova.

22 Henry Bienen, "Statement by Northwestern University President Henry S. Bienen regarding Associate Professor Arthur Butz", 6. února 2006, vyhledáno 28. listopadu na <https://www.northwestern.edu/newscenter/stories/2006/02/bienen.html>.

SVOBODA SLOVA – PRÁVO PRO KAŽDÉHO

První dodatek Ústavy Spojených států garantuje všem svobodu slova, což znamená, že vláda nemůže nikoho potrestat za mluvený nebo psaný projev²³. Výraz „svoboda projevu“ se používá k rozšíření svobody slova tak, aby zahrnovala umění a další neverbální sdělení. Svoboda projevu se uznává jako lidské právo podle článku 19 Všeobecné deklarace lidských práv.

Z této svobody existují výjimky, které se v jednotlivých zemích liší, ale svobodný projev se zpravidla nevztahuje na pohrůžky násilím, sexuální obtěžování, pomluvu a hanobení, obscénnost a porušování práv k duševnímu vlastnictví (jako je autorské právo). V Německu by popírání holokaustu profesorem Butzem bylo jednou z těchto výjimek, ale ve Spojených státech to výjimka není.

Jako občané mají studenti, zaměstnanci a pedagogové na univerzitách právo na svobodu slova, i když se neuplatňuje princip akademické svobody.

V mnoha zemích jsou častým a komplikovaným problémem nenávistné projevy – zakázané jsou v Kanadě²⁴ a ve Spojených státech jsou předmětem snah o regulaci na státní i lokální úrovni. Trestní zákoník Kanady definuje nenávistný projev jako podněcování k nenávisti nebo úmyslnou propagaci nenávisti. V některých zemích mezi nenávistné projevy patří i urážky nebo zesměšňování náboženských tradic.

Ve Spojených státech však aktuální právní výklad prvního ústavního dodatku obecně neuznává nenávistný projev jako výjimku ze svobody slova, pokud se neužívá k vyhrožování nebo šikanování. Existují uznané kategorie *zločinů* z nenávisti, avšak k těmto trestným činům je zapotřebí jednání nad rámec mluveného projevu.

Ideologové ze všech stran politického spektra se chopili nejednoznačnosti termínů nenávistný projev a svoboda slova. Někteří lidé tím trochu ztratili zábrany při vyjádření urážek na základě pohlaví, rasy, náboženství a národnosti. Na veřejnosti otevřeně vyslovují nekompromisní výrazy a urážky, které by jim matky a učitelé ze střední školy zakázali.

Není běžné, ale jistě se stává, že se zaměstnanci nebo studenti univerzity dopustí nenávistného projevu. Když jej vysloví na samotné univerzitě nebo na portálech vlastněných univerzitou, může vedení univerzity uplatnit systém institucionálních hodnot a etický kodex a projev odsoudit. Na závažnosti jednání a váze univerzitních předpisů pak závisí, zda takové odsouzení může mít formu nějakého potrestání. Veřejná univerzita musí zajistit řádné prošetření věci dříve, než sáhne k postihu. Na soukromé univerzitě bude možná nutné jednat s odbory před potrestáním člena odborové organizace.

Univerzita má k dispozici ještě omezenější prostředky, pokud se zaměstnanec nebo student vyjadřuje mimo kampus a nevyužívá žádné univerzitní prostředky nebo zařízení. V obecné rovině mohou zaměstnanci vyjádřit své

23 Jakožto vládní instituce je veřejná univerzita tímto dodatkem ústavy omezována, pokud jde o potrestání studentů, zaměstnanců nebo členů fakulty.

24 Centre for Free Expression, "Legal Restriction on Hate Speech in Canada", vyhledáno 29. listopadu 2018 na <https://cfe.ryerson.ca/key-resources/guidesadvice/legal-restriction-hate-speech-canada>.

mínění jako občané na náměstí bez ohledu na obor své akademické odbornosti. Jestliže se neprohlašují za oficiální představitele univerzity, pravděpodobně bude určující jejich právo na svobodu slova, avšak tato situace je pro univerzitu obtížná, pokud ve svém vyjádření napadnou nebo hanobí jednotlivce nebo skupiny lidí.

Univerzitní činitelé se mohou pokusit distancovat od nenávislných projevů a vysvětlit, že se nejedná o postoj univerzity. Udělat něco výrazně navíc by znamenalo dovolávat se svobody slova pro vedení univerzity a přinejmenším někteří voliči by mohli vnímat taková prohlášení vedení univerzity jako „umlčování“ zaměstnance nebo studenta.

Příklad této situace by mohl objasnit nebezpečí s ní spojená. Prezidentské volby ve Spojených státech v roce 2016 vedly k ostrým neshodám a pro většinu vysokoškoláků to byly první prezidentské volby, kdy byli dost staří, aby se mohli zúčastnit. Všude vládlo značné napětí a já jsem si připravila prohlášení pro studenty bez ohledu na to, kdo zvítězí. Ve svém prohlášení jsem je nabádala, aby byli i nadále aktivními občany a citovala jsem zakladatele univerzity Thomase Jeffersona, který hovořil o skvělé budoucnosti, již studentům na University of Virginia předvídal.

Brzy poté dostaly noviny otevřený dopis a petici od zhruba pěti set pedagogů a studentů, kteří ostře kritizovali, že jsem citovala Thomase Jeffersona, protože vlastnil otroky, a žádali mě, abych zakladatele naší univerzity už necitovala.

Reagovala jsem vlastním otevřeným dopisem a konstatovala, že pedagogové a studenti požívají akademickou svobodu a svobodu slova, ale také jsem trvala na svém právu svobodně mluvit a psát. Vysvětlila jsem, že citovat historickou osobnost neznamená schvalovat způsob myšlení a společenské struktury její doby – Jefferson by například neschvaloval ženu prezidentku a já nesouhlasím s misogynstvím. Také jsem konstatovala, že Jeffersonovo rčení (a tady jsem ho znovu citovala), že „všichni lidé jsou si rovni“ bylo motivujícím přesvědčením pro abolicionisty, Abrahama Lincolna, Mahátmu Gándhího, Martina Luthera Kinga a Baracka Obamu.

Pokládala jsem incident za skončený, ale hodně jsem se mýlila. Absolventy pobouřilo, že by se někdo snažil cenzurovat prezidentku univerzity za to, že citovala jejího zakladatele. Redaktoři dostávali emotivní dopisy. Televizní kanál Fox News zveřejnil moji fotografii a použili mě jako příklad (podle jejich názoru vzácný) univerzitní prezidentky hájící zásady. Pak začalo naléhání, abych propustila učitele fakulty a vyloučila studenty, kteří petici podepsali.

Když jsem uznala jejich svobodu slova a pak obhájila svou, zjistila jsem, že je musím hájit. Proběhly seriózní, avšak diskrétní rozhovory se členy rady, významnými sponzory a volenými funkcionáři. Nikoho jsem nepropustila ani nevyloučila, ale celý incident věrně ilustruje problémy, které mohou vyvstat *v rámci univerzity*.

NÁVŠTĚVNÍCI NA UNIVERZITNÍ PŮDĚ A SVOBODA NA UNIVERZITĚ

Naprosto odlišný okruh problémů vzniká u osob bez vztahu k univerzitě, které ji chtějí využít jako platformu pro své názory, buď s formální přednáškou na

univerzitě, nebo prostřednictvím demonstrací. Omezení takovýchto příchozích je pro soukromou univerzitu velmi snadné – může je prostě odmítnout. U veřejné univerzity musí být veškeré předpisy týkající se lidí přicházejících do prostor univerzity obsahově neutrální – to znamená, že nebudou postavené na tom, o čem se bude mluvit, ale budou vycházet z jiných kritérií. Podle rozhodnutí soudů mohou univerzity u osob přicházejících na univerzitu jen jako hosté určovat dobu, místo a způsob projevu. Tak by například by univerzita mohla zakázat použití zařízení pro zesílení zvuku při projevech mimo učebnu v době, kdy probíhá výuka, nebo by mohly být zakázány hlasité demonstrace poblíž univerzitní nemocnice.

Když se 11. srpna 2017 téměř bez upozornění dostavili neonacisté a zastánci nadřazenosti bílé rasy k pochodu po kampusu University of Virginia, měli jsme velmi málo času, prostoru a prostředků pro restriktivní opatření. Na areál univerzity se pohlíželo téměř jako na veřejný park s omezením převážně na místech poblíž učeben. Ten pátek večer neprobíhala žádná výuka a příští semestr měl začít až za deset dní, takže na univerzitě byl relativní klid a málo lidí. Vůdci skupiny navíc úmyslně uvedli v omyl univerzitní ochranku ohledně zamýšlené trasy a použili otevřený oheň a drony, což obojí naše předpisy zakazují.

Podle toho, co řekli, měli v klidu projít k Jeffersonově soše, přednést projev a odejít. Místo toho pochodovali po celé univerzitě, vykřikovali antisemitská, rasistická, homofobní a protiimigrantská hesla, načež napadli skupinku svých odpůrců, kteří se shromáždili u Jeffersonovy sochy. Násilnosti byly evidentně nezákonné a několik protestujících z alternativní pravice bylo za násilné chování zatčeno. Jiným zakázali přístup na univerzitu na čtyři roky, mimo jiné proto, že lhali univerzitní ochranku. Slovní projev, jakkoli byl odporný, byl chráněn svobodou slova.

Celá tato epizoda nicméně přiměla univerzitu přehodnotit a podstatně zrevidovat předpisy, týkající se času, místa a způsobu demonstrací a přijmout nové předpisy definující prostory, kde nejsou povoleny zbraně, místa, kam mají lidé mimo univerzitu pořádat demonstrace zákaz vstupu, a rezervační systém, aby policie věděla, kdo je na univerzitě a kde. V žádném z těchto předpisů není žádné omezení *obsahu* projevů.

Téměř okamžitě došlo ke zpochybnění nového předpisu. Otec jednoho studenta, který neměl rezervaci, se postavil na schody Jeffersonovy rotundy (už to byla nepřijatelná lokace) a začal číst z knihy Izaiášovy. Požádali jej, aby přešel na jiné místo, a on vyhověl, ale titulky v novinách zněl „UVA zakazuje čtení z Bible“. Nemusím zdůrazňovat, že problém nebyl v obsahu vystoupení, mohl číst z Bible nebo nové podmínky ochrany soukromí na Googlu, ale vedení univerzity muselo zasáhnout proti čtení tohoto nezávadného obsahu, protože jinak by se mohlo ocitnout v situaci, že nezvládne dozor ve všech ostatních případech.

Na amerických univerzitách je dnes zásadním problémem názor, že svobodu slova využívají aktivisté s různými nenávisťnými programy jako štít a že vedení univerzit, které se drží zavedeného ústavního práva svobody slova, nejsou než přísluhovači a sympatizanti lidí s nenávisťnými názory.

MAJÍ STUDENTI AKADEMICKOU SVOBODU?

Méně často se zabýváme otázkou, zda mají akademickou svobodu studenti – konkrétně zda mohou nesouhlasit s pedagogem v rámci výuky. Ve skutečné praxi zjišťuji, že většinu vysokoškolských profesorů velice potěší, když se k nim student staví kriticky, diskutuje s nimi a shromažďuje důkazy proti tvrzení svého profesora.

V některých médiích se však prohlašuje, že vysokoškolští učitelé známují podle toho, co upřednostňují oni sami, a tak student s odlišným názorem dostane horší známku. Horší známka nebo hrozba negativního posudku by mohla stačit, aby studenta nepřijali k postgraduálnímu studiu. O akademické obci se má obecně za to, že politicky tíhne doleva, takže tuto stížnost slýcháme zpravidla od studentů s konzervativnějšími názory: mají pocit, že jsou umlčováni nebo usměrňováni, aby v esejích a u zkoušek vyjadřovali politicky korektní odpovědi, ale ne to, v co skutečně věří.

Má odpověď na tento problém zní, že student má právo se vyjádřit při výuce, ale nemá právo určovat reakci ostatních studentů a akademiků, kteří mají možnost nesouhlasit. Co se týká písemných zkoušek, student musí dokázat zvládnutí materiálu, avšak nemusí mu věřit. Ten, kdo upřímně věří v přímé stvoření, tak může nadále věřit, že Země je 4000 let stará, ale aby dostal dobrou známku z geologie, musí být schopen vysvětlit existenci fosilií.

V ČEM SPOČÍVÁ AKADEMICKÁ SVOBODA? INSTITUCIONÁLNÍ POJETÍ

Mnohé z textů a úvah o akademické svobodě ji implicitně konceptualizují jako svobodu analogickou k jiným právům jednotlivce. Akademická svoboda je něco, co má profesor nebo student, alespoň za okolností, které jsem popsal. V tom nejomezenějším smyslu je to svoboda nepodléhat cenzuře; v širším smyslu je to svoboda učit a psát ve všech oblastech naší odborné kvalifikace. Americké soudy vcelku nedefinovaly toto právo ani se k němu nevyjádřily, třebaže v akademickém prostředí představuje obecně přijímaný koncept a praxi.

V deset let starém sporu ve Spojených státech však soud konstatoval, že akademická svoboda je institucionální právo a patří k univerzitě jako takové.²⁵ Akademická svoboda byla dříve vykládána tak, že dává univerzitě právo přijmout studenty, které chce, zaměstnávat pedagogy, které chce, a učit, co chce. Tato konceptualizace neodnímá nutně práva jednotlivých členů akademické obce (třebaže existují jisté obavy, že to činí). Institucionální koncept uznává univerzitní autonomii a může pomoci izolovat univerzitu od některých útoků zvenčí týkajících se strategie přijímání studentů (jako je např. afirmativní akce) a studijního programu.

25 *Stronach vs. Virginia State University*, 631 F.Supp.2d 743 (2008). Konkrétním předmětem jednání v tomto případě bylo, zda může správa univerzity změnit známku, kterou dal profesor.

Otázkou související s právy je doživotní definitivita, která se členům fakulty uděluje po dlouhé zkušební době.²⁶ Tato praxe se stále více přezkoumává, zčásti proto, že to nyní je tak neobvyklý pracovněprávní vztah v ekonomice jako celku, a také proto, že se na ni pohlíží jako na způsob zafixování výplatní listiny tak, že to znemožní výuku nových oborů a neumožní propuštění starších neproduktivních členů sboru. Nejsilnější obhajoba doživotního jmenování zní, že zajišťuje akademickou svobodu tak, že členy akademické obce v průběhu jejich výukové a výzkumné činnosti nelze ze dne na den propustit. Jak už jsem poznamenala, tato ochrana se nevztahuje na oblasti mimo jejich odbornost.

Zdá se, že kombinace institucionálních práv a práv doživotního jmenování ponechává velký a vzrůstající podíl profesorů nechráněný, nebo alespoň méně chráněný ve smyslu jejich akademické svobody: jsou to vysokoškolská učitelé bez definitivy, ať se u jejich funkce s definitivním jmenováním počítá, nebo ne. Vzhledem k tomu, že tito pedagogové nemají na své místo žádné vlastnické právo, předpokládá se, že se spoléhají na dobrou vůli vedení univerzity, která si nebude vymýšlet zástupné důvody k jejich propuštění, když skutečným důvodem by byla nelibost nad tím, co pedagog řekl.²⁷ Je-li akademická svoboda institucí skutečně vlastní, je pravděpodobně těžké legálně zvrátit rozhodnutí vedení instituce o tom, koho zaměstnat a co se bude vyučovat.

POSLEDNÍ KOMPLIKACE: KRITIKA SAMOTNÉ UNIVERZITY

Věcně vzato nevěřím, že by mnoho lidí ve vedení univerzity bylo ochotno propustit profesora, jako byl Dr. Marshall (který nedostal definitivu), i když jeho názory na *H. pylori* byly neortodoxní.

Vedení univerzit může reagovat dost odlišně, pokud členové akademického sboru kritizují samotnou univerzitu, ať je kritika oprávněná, nebo ne. Vedení určitě také nemusí být schopno spolehlivě posoudit pravdivost nebo lživost takových tvrzení.

Taková kritika, třebaže podložená teoretickými základy vědního oboru, je přesto kritikou zaměstnavatele. V privátním sektoru v Americe není mnoho zaměstnavatelů tolerujících takovou kritiku. Existují zákony na ochranu oznamovatelů, aby se zachovala místa zaměstnancům, kteří ohlásí nebo zveřejní nezákonné jednání nebo praktiky ze svého pracoviště. Ale bez takové ochrany bude zaměstnanec kritizující šéfa nebo firmu pravděpodobně vyveden z budovy a bude mu ukončen pracovní poměr.

26 V zájmu poskytnutí úplných informací mám jako členka akademické obce definitivu od roku 1981. Vedoucí pracovníci univerzity zpravidla doživotní jmenování ve své administrativní roli nemají, ale také se nevzdávají svého doživotního jmenování jako pedagogové, když převezmou administrativní funkce.

27 V mém sporu s některými ze sboru učitelů UVA o citátech Thomase Jeffersona neměli někteří členové fakulty definitivní jmenování. Tato skutečnost naznačovala, že měli určitou základní důvěru k mé obraně akademické svobody, ale žádalo si to od nich i víc odvahy k podepsání petice než od členů fakulty s definitivou.

Jsem přesvědčená – a ráda bych zcela jasně řekla, že mluvím jen za sebe – že právo akademického sboru kritizovat vlastní univerzitu je velmi podobné právu občana kritizovat vlastní vládu bez sankcí ze strany státu. V jistém směru je vrcholnou zkouškou akademické svobody právo kritizovat to, co je vám nejbližší, a přesto si udržet místo. Pro vedení by to mohlo být nepříjemné, a přesto pokud jsme přesvědčeni, že je akademická svoboda důležitá pro laureáty Nobelovy ceny světa, musíme zajistit, aby na našich institucích mělo svobodné bádání podporu. A to může znamenat snést kritiku, která může být buď odůvodněná, nebo ne.²⁸

Ne všichni se mnou souhlasí – hlavně to jsou příslušníci jediného dalšího povolání ve Spojených státech s definitivním jmenováním, soudci federálních soudů. A absolventi, lidé z podnikatelské sféry a další, s nimiž jednám, reagují se zděšením na to, že by univerzita tolerovala cosi, co se jeví jako interní sabotáž (zvláště pokud jsou přesvědčeni, že je ideologická, podlá a nepodložená).

Uklidňuji se tím, že jeden zvolený čelný představitel se mnou souhlasil a o University of Virginia prohlásil: „Tato instituce bude založena na neomezené svobodě lidské mysli, neboť zde se neobáváme jít za pravdou, kamkoli nás zavede, ani tolerovat jakýkoliv omyl, pokud bude rozumu ponechána svoboda se s ním utkat.“²⁹ Tou osobou byl samozřejmě Thomas Jefferson.

Vytvářet instituce, které „dbají, aby rozumu byla ponechána svoboda utkat se s omylem“, je úkol naší generace a brzy té příští. Kéž bychom při jeho plnění byli úspěšní! Ještě jednou vám blahopřeji ke stému výročí. Kéž by v příštích staletích bylo takových oslav mnohem víc.

28 Soudy Spojených států na tento problém nemají jednotný názor. Lze vyhledat recenzi Petera Schmidta, "Appeals court shields professor's criticism of Washington State U. Administration", *The Chronicle of Higher Education* (September 6, 2013), zpřístupnění 10. prosince 2018 na <https://www.chronicle.com/article/Appeals-Court-Shields/141455>.

29 Thomas Jefferson letter to William Roscoe, December 27, 1820. University of Virginia Press, Rotunda, Founders Early Access. Zpřístupněno online: <https://rotunda.upress.virginia.edu/founders/default.xqy?keys=FOEA-print-04-02-02-1712>. Vyhledáno 5. prosince 2018.

Docent Račanský působil v letech 1983–2012 jako ředitel Ústavu výpočetní techniky Masarykovy univerzity. Zásadně se zasloužil o jeho rozvoj a rozšíření, ústav pod jeho vedením dokončil nespočet významných projektů zcela nezbytných pro dnešní fungování univerzity – zejména jde o zajištění výkonné výpočetní infrastruktury univerzity a její integrace v rámci národních i mezinárodních struktur, zajištění přístupu k mezinárodním vědeckým informačním zdrojům, vybudování sítě univerzitních počítačových studoven, zavedení jednotného univerzitního knihovního systému, podpora náročných výpočtů a velkokapacitních datových úložišť nebo provoz webových stránek univerzity. Významně se podílel také na založení Fakulty informatiky Masarykovy univerzity, na které dodnes externě působí.

Václav Račanský patří k nejvýraznějším osobnostem své generace informatiků. Na Masarykově univerzitě stál při založení nového oboru zaměřeného na kybernetickou bezpečnost a svou vědeckou a pedagogickou prací se mimořádně zasloužil o další rozvoj této oblasti. Masarykova univerzita a město Brno se tak díky jeho usilovné práci stávají centrem kybernetické bezpečnosti České republiky. V současnosti působí jako předseda Rady Národního centra kompetence pro kyberbezpečnost, spolupracuje také se silovými složkami státu zabývajícími se kybernetickou bezpečností a kybernetickou kriminalitou.

Profesor Mičieta od roku 2011 zastává funkci rektora Univerzity Komenského v Bratislavě. Svým důrazem na zajištění podmínek pro rozvoj excelentního vědeckého bádání významně přispěl k jejímu dnešnímu postavení jako jedné z nejvýznamnějších a mezinárodně uznávaných univerzit na Slovensku. V době jeho působení vznikl například Vědecký park Univerzity Komenského, špičkové výzkumné a vývojové pracoviště specializované na biomedicínu, enviro-medicínu a biotechnologie. Profesor Mičieta vždy také dbal na rozvoj vnitřní kultury a soudržnosti univerzity a na podporu její spolupráce v příbuzných oborech s dalšími institucemi, mimo jiné i s Masarykovou univerzitou.

Karol Mičieta patří mezi přední slovenské i světové odborníky na poli botaniky. V centru jeho vědeckého zájmu je především taxonomie a environmentální botanika, ekogenotoxikologie, ekologie rostlin a aeropalynologie, ve svém výzkumu se zaměřuje zejména na antropogenní genotoxické deteriorace a environmentální mutagenese. Mimo vlastní výzkumnou činnost je členem několika odborných slovenských i zahraničních odborných společností, komisí a vědeckých rad, mezi jinými je také členem Vědecké rady Masarykovy univerzity a oborové rady Ekotoxikologie na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity.

Profesor Medek je světově uznávaným skladatelem, hudebním publicistou a vysokoškolským pedagogem, který do roku 2018 vedl Janáčkovu akademii múzických umění v Brně jako rektor a aktuálně působí ve funkci prorektora pro strategii a rozvoj. Při svém působení v těchto pozicích klade velký důraz na spolupráci s dalšími institucemi nejen v rámci České republiky, ale také v zahraničí, a významně se tak podílí na současném postavení JAMU jako jedné z nejvýznamnějších vzdělávacích uměleckých institucí v Evropě. Masarykova univerzita a Janáčkova akademie múzických umění vždy úzce spolupracovaly, vzájemně se podporovaly ve svém růstu a profesor Medek se velmi zasloužil o rozvoj těchto důležitých a oboustranně mimořádně prospěšných vztahů. Osobně Masarykovu univerzitu podporuje například svým členstvím ve Vědecké radě Masarykovy univerzity, ale také aktivním rozvojem spolupráce mezi kolegy z obou vysokých škol.

Ivo Medek vede mezinárodní kurzy pro skladatele a perkusionisty, pořádá přednášky a workshopy na prestižních uměleckých školách po celém světě. Je autorem více než padesáti operních, orchestrálních, komorních a elektroakustických skladeb. Řada z nich zazněla na významných pódiiích v Evropě, Asii a v Americe v podání předních světových interpretů, souborů i dirigentů. Také je znám jako autor multimediálních projektů, v jejichž rámci rozvíjí svoji vlastní kompoziční metodu i principy týmové spolupráce. Je autorem či spoluautorem několika monografií a desítek článků a slovníkových hesel.

Profesor Fiala je významným politologem, univerzitním profesorem a politikem. V letech 2012–2013 zastával funkci ministra školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, nyní je místopředsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. V letech 2004–2011 vedl Masarykovu univerzitu jako její rektor. V tomto období zaznamenala univerzita výrazný vzestup a zařadila se mezi nejvýznamnější vzdělávací a výzkumné instituce ve střední Evropě. Jako rektor se profesor Fiala musel vypořádat s mnoha složitými výzvami, například se změnami ve financování vysokých škol, s výstavbou univerzitního kampusu v Bohunicích nebo se zahájením projektu Středoevropského technologického institutu. Zasloužil se o vznik moderní infrastruktury pro vzdělávání i výzkum, která umožňuje další rozvoj nejen Masarykovy univerzity, ale také města Brna a celého regionu.

Petr Fiala Masarykovu univerzitu nadále aktivně podporuje, ať už svou pedagogickou činností na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií Fakulty sociálních studií MU, nebo například ve Vědecké radě Masarykovy univerzity. Odborně se zaměřuje na srovnávací politologii a evropskou politiku, výsledky jeho práce na tomto poli získaly značnou mezinárodní odezvu. Za svou akademickou a společenskou činnost získal řadu ocenění.

1919

28. ledna byl jednomyslně přijat zákon o zřízení Masarykovy univerzity složené ze čtyř fakult – právnické, lékařské, přírodovědecké a filozofické.

1935

Prezident T. G. Masaryk daruje univerzitě rektorský řetěz s medailí, který se stává základem tradice univerzitních insignií.

1939

17. listopadu nacisté uzavřeli české vysoké školy včetně Masarykovy univerzity. Během 2. světové války byla zavražděna řada studentů a profesorů.

1946

Je založena pedagogická fakulta, která však byla už v roce 1953 od univerzity oddělena.

1960

Masarykova univerzita byla z politických důvodů přejmenována na Univerzitu Jana Evangelisty Purkyně.

1964

Do svazku univerzity se vrací pedagogická fakulta.

1969

Je obnovena činnost právnické fakulty, která byla zrušena v roce 1950.

1989

Filozofická fakulta se v Brně stává centrem sametové revoluce, která znamená konec totality v Československu.

1990

Univerzita se vrací k názvu Masarykova a začíná její revitalizace. Je založena ekonomicko-správní fakulta.

1994

Vzniká fakulta informatiky.

1997

Je založena fakulta sociálních studií.

2001

Zřizuje se fakulta sportovních studií.

2010

Dochází ke slavnostnímu otevření hlavní části nového Univerzitního kampusu Bohunice, který spolu s rekonstruovanými areály v centru města poskytuje moderní zázemí pro výuku a vědu na mezinárodně srovnatelné úrovni.

HISTORICKÝ KOMENTÁŘ

Lukáš Fasora

Historický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity

Založení univerzity s českým vyučovacím jazykem na Moravě bylo výsledkem několik desetiletí trvajících snah politického vedení moravských Čechů, podporovaných notně z pražského centra českého emancipačního hnutí. Univerzita byla chápána jako symbolické ocenění vyspělosti českého obyvatelstva Moravy a jako prostředek k dalšímu rozvoji a dosažení vyšších met v oblasti kultury i hospodářství. Postupně, zvláště od 90. let 19. století, se začalo jasně ukazovat, kdo je protivníkem přímluvců zřízení univerzity – rozdělení zájmů českého a německého obyvatelstva v českých zemích dostoupilo té míry, že narůstajícího antagonismu nebyla ušetřena ani otázka univerzity, naopak, stala se jedním z hlavních polí česko-německého soupeření a v pravdě premií pro vítěze. Neochota rakouského státu vstoupit do sporu jako arbitr následně přenesla českou nevráživost a frustraci i na něj. Zřízení univerzity v lednu 1919 tak bylo z české strany vnímáno v prvé řadě jako národní triumf, symbol vítězství nad německými konkurenty a nad habsburským státem, který se k českým národním požadavkům dlouho choval přezíravě.

Dobový diskurs vítězů připomínal také další aspekty vzniku univerzity. Zazněly teze o sekulární brněnské univerzitě jako triumfu svobody nad mocí římskokatolické církve, dobově diskreditované podporou Habsburků a urputným bojem s liberálními hodnotami. Vznikaly představy, že se brněnská univerzita stane vzdělanostním střediskem – svorníkem mezi českou a slovenskou částí nové republiky. Právě z Moravy, Slezska a západního Slovenska byl očekáván největší zájem studentů. A v neposlední řadě zazněly také ideály obecně humanistické, hovořící o univerzitě jako prostředku k dosažení vyšší kvality lidství cestou univerzálního, celostně pojatého vzdělání a kritického myšlení o světě. Koneckonců právě Tomáš Masaryk přispěl do této debaty tezí, že „pokud máme mít univerzitu, potřebujeme dvě“, čímž narážel na neblahé solitérní postavení pražské univerzity a blahodárnost konkurence ve vědě i studiu.

Některé z ideálů zakladatelů univerzity odvál čas, jiné byly pozměněny ve svých kontextech a ještě jiné prokázaly i ve své staré podobě schopnost zaujmout a aktivizovat veřejnost. Patrně nejmenší erozi podlehl étos role univerzity jako prostředku dosažení lepšího lidství. Vazba těchto ideálů k meziválečné „masarykovské“ republice se snad ukázala slabší, než si zakladatelé školy kdysi mysleli, ale z debat toto téma nezmizelo. Jen se transformovalo v otázky po vztahu univerzity k hodnotám svobody, rovnosti, kvality života člověka, demokracie, kapitalismu, a to včetně kapitalismu akademického, usilujícího o řízení *universitas* „jako firmy“. Univerzita je i po sto letech stále sekulární, ale staré spory o vztahu Čechů a Říma již dávno vyvanuly. Hlásí se k tezi o svobodné výměně idejí, současně si klade závažné otázky po své roli v oblasti edukace veřejnosti, poslání v demokratickém systému a hledá stanovisko k výzvám z oblasti politického aktivismu. Svorníkem česko-slovenských vztahů se škola skutečně stala, jak plánovali její zakladatelé, a udržela si tuto roli a přitažlivost pro slovenské studenty i po rozpadu společného státu v roce 1993.

Současná alma mater již nestojí v centru národnostních střetů, není vnímána ani jako svatostánek národní vědy. Spolupráce se zahraničními partnery je velmi živá, velmi produktivní mj. právě ve vztahu k rakouským a německým sousedům. Akademická obec řeší také – neméně naléhavě – otázku vztahu mezi svým posláním v globalizovaném prostředí ekonomiky a kultury a svou rolí pro stát, region a město Brno, přičemž různé univerzitní obory na tyto otázky odpovídají obvykle velmi rozdílně. Také otázka konkurence ve vysokém školství získala jiný rámeček. Vedle tradiční, tedy současně sesterské a konkurenční role vůči větší a mnohem starší pražské univerzitě je Masarykova univerzita v České republice i střední Evropě řazena po bok velkých a zavedených škol, na rozdíl od početného zástupu regionálních vysokých škol. Pro ty představuje v některých ohledech zkušenějšího mentora, v jiných zase konkurenta, hraje tedy v českém vysokém školství úspěšně roli, která odpovídá důstojnosti její stoleté tradice.

FOREWORD

Mikuláš Bek

Masaryk University rector

Esteemed Ladies and Gentlemen,

Masaryk University was the second Czech university to be established by the law adopted by the National Assembly on January 28, 1919. Efforts to establish a university in Brno go much deeper into history, of course, but a mutual grudge between Brno's Czechs and Germans had rendered them fruitless. Only the new Czechoslovak Republic completed the process of Czech national emancipation and shortly after its birth, it energetically started building higher education within the young state. It has decided to establish new classic universities in Brno and Bratislava, and also to found professionally oriented colleges that were vital to successful functioning of the new state after its separation from Vienna. That is why we are remembering the hundredth anniversary of our university within a short time period together with our sister universities, the University of Veterinary and Pharmaceutical Sciences Brno, Mendel University in Brno and the Comenius University in Bratislava.

In the world of European universities, however, a hundred years is no old age. It is merely a threshold to institutional maturity. This time has, nevertheless, seen enough generations of teachers to prove whether the university has gained its own personality and individual spirit, whether it has created its own tradition transcending and connecting individual generations. A hundredth anniversary is, apart from balancing quantitative research or quality of science, a great opportunity to also consider what are the basic features of inner culture that the university's students adopt with their teachers' help and take them further into their lives. The anniversary tells us what institutional identity our university has created over the hundred years of its existence.

Still in the 19th century, Tomáš Garrigue Masaryk advocated the concept of founding a second Czech university in Brno by the need of competition as a basic drive of progress in science and education. And it is indeed true that many of our colleagues from other Czech universities still perceive us today as those who are a bit more competitive and a bit more ambitious than usual in the academic community. But perhaps this is only a part of the truth, because I do believe that the circumstances under which our university came into existence, meaning the essential connection with the birth of the democratic Czechoslovak state, the founding generation of teachers, who were then often young and ambitious professors, have created an inner and loyal relationship to the democratic form of government. Many of them subsequently paid their price for their loyalty and faith in freedom during the Nazi occupation and in the period of post-war Communist repressions. And I also believe that despite all the oppression, compromises and collaboration with non-democratic regimes, our university's academic community has preserved in its collective memory the value and conviction that freedom is a fundamental prerequisite of a university life.

Even at times of late socialism, when I came to the university as a student in the 1980s, the university seemed to me as an enclave of free thinking compared to the rest of the grey normalization world; we addressed our teachers “Professor” instead of the official “Comrade Professor”, and we were able to have an open discussion about any worldview or methodological concept without worrying about intellectual censorship. I know, I may have been lucky to have had these specific teachers at those departments of my Faculty, and things may have not been as bright everywhere else. Nevertheless, even my fractional experience from that period leads me to believe that the collective spirit of the Masaryk University is not only competitive, but it is also – perhaps even more importantly – a free-thinking one.

If there is something I as a Rector may wish for our university into the next hundred years, it is this very continuity in the elementary value mindset that unites competitiveness and free thinking. And to you, teachers, students and alumni of the Masaryk University, I wish joyful and dignified celebrations of our almae matris anniversary.

TERESA A. SULLIVAN

Teresa A. Sullivan is a university professor and president emerita of the University of Virginia. As president, she led a team that stimulated the revitalization of the UVA Health System, raised faculty salaries, launched an ambitious faculty hiring programme, raised both the numbers and quality of applications, reached new fund-raising records and launched the university's bicentennial celebration. Earlier, she was the executive vice president and provost of the University of Michigan, executive vice chancellor for academic affairs for the University of Texas System and vice president and graduate dean at The University of Texas at Austin. In her academic career as a demographer, she developed analytical techniques for the use of U.S. Census Public Use Sample. She was an investigator on a large international sample survey, and with law colleagues Elizabeth Warren and Jay Lawrence Westbrook she led several original large-scale data collections of consumer bankruptcy records. The first book-length analysis of the bankruptcy records, *As We Forgive Our Debtors*, received the Silver Gavel Award of the American Bar Association. The second book, *The Fragile Middle Class*, received the Writing Award of the American College of Financial Services Lawyers. Ms. Sullivan has held faculty positions at the Universities of Chicago, Texas, Michigan, and Virginia, and has received five major teaching awards. She is a fellow of the American Academy of Arts and Sciences and the American Association for the Advancement of Science. She is a Phi Beta Kappa graduate of Michigan State University and holds a Ph.D. from the University of Chicago.

CELEBRATING ACADEMIC FREEDOM: AN INTEGRAL PART OF THE UNIVERSITY'S MISSION¹

Teresa A. Sullivan²

In Washington D.C., on a small triangle of park land along Embassy Row, stands a bronze statue of Tomas Garrigue Masaryk.³ And to the south of this statue, about three kilometers away, and facing toward the White House, is a large marble statue of Thomas Jefferson. These two men whose likenesses are so close to one another never met in life. Thomas Jefferson died in 1826, and Tomas Masaryk was born in 1850. Nevertheless, those two Thomases have much in common besides their statues in Washington. Both were philosophers who loved knowledge and reason. Both of them stood in Independence Hall in Philadelphia to declare their countries' independence. Both served as president of their country. Two hundred years ago, Thomas Jefferson founded the University of Virginia in Charlottesville, Virginia. And one hundred years ago, this university that bears the name of Tomas Masaryk was founded.⁴

On behalf of my colleagues at the University of Virginia, I am honored to extend my congratulations to you on your Centennial, and to bring you best wishes for your university's future. I come to talk to you today about the twin ideas of academic freedom and freedom of speech, two ideas essential to the success of your university and of mine.

THE UNIVERSITY'S MISSIONS REQUIRE FREEDOM TO DEVELOP NEW KNOWLEDGE

Universities are about the future. They must safeguard and curate the knowledge of the past, in the name of preparing future generations for adulthood and lives of meaning. Universities consider knowledge broadly to include language and literature; art and music, philosophy, religion, history and law; the

1 Remarks prepared for the Centennial Convocation of Masaryk University.

2 President Emerita and University Professor, The University of Virginia. I would like to acknowledge the inspiration of the late Robert M. O'Neil, President Emeritus of the University of Virginia and a great advocate of academic freedom until his death on September 30, 2018.

3 Retrieved from <http://dcmemorialist.com/tomas-garrigue-masaryk/> on November 27, 2018. At my alma mater, the University of Chicago, there is also a statue of Masaryk. I acknowledge the assistance of John Laycock with detailed information about the statue.

4 There are other parallels in the founding of the two universities. One parallel is that both men worked for many years to realize their visions. Jefferson began his plans for a public university as early as 1805 (see footnote 5, *infra*), received the charter in 1819, but did not admit the first students until 1825, twenty years later. Masaryk first submitted a proposal for a second Czech university in 1891, and twenty years later submitted a petition for a university in Brno. Retrieved from <https://www.muni.cz/o-univerzite/historie-univerzity?lang=en> on November 27, 2018. A second parallel is that neither university was to open with a theology faculty.

cultures of social classes, ethnicities, and marginalized groups; mathematics; and the basic and applied sciences. There will be many disputes about just which parts of this rich intellectual heritage are most important to convey to students, but that the university has a mission to do so is indisputable.

And yet, how impoverished the university's mission would be if it were only a museum of past ideas, discoveries, and works of art! What gives the vitality and zest to the university and makes the university integral to the future of society, are all the new ideas, scholarship and research that happen within its libraries, laboratories and classrooms. Many of the most important discoveries, inventions and technologies, and indeed entire new industries, have been born within today's universities. Disclosures, patents, licensed technology and spin-off companies are all part of the economic vigor that universities incite. In these ways, the university *adds to the store of knowledge that is passed on to future generations*, and we honor universities for the extent to which they succeed in this part of their mission.

Both Thomases – Masaryk and Jefferson – knew that the processes of discovery, teaching and learning, while perhaps easy to describe, are in fact difficult to do, and do not necessarily proceed in a linear fashion. Ideas are conceived, tested and evaluated— and in that sifting process, some ideas stand the test of time while others are discarded. The problem is that we humans cannot know the end from the beginning. A promising idea may end up to be considered rubbish, while a far-fetched idea may come to be taught to future students as the truth. As Thomas Jefferson wrote while planning his university:

“Science is progressive. What was useful two centuries ago is now become useless... What is now deemed useful will in some of its parts become useless in another century.”⁵

A CURE FOR STOMACH ULCERS BY DEFYING THE RECEIVED MEDICAL WISDOM

Consider stomach ulcers, a painful and sometimes deadly condition that once affected perhaps as much as ten percent of the population.⁶ What was deemed “useful” in the treatment of ulcers in the late nineteenth and twentieth centuries was subject to fads and fashions more than to rigorous research. Ulcers were once treated with changing ideas of diet, such as drinking milk and then, with later thinking, not drinking milk. As the technology of surgery improved, ulcers were sometimes treated with radical surgery to remove substantial portions of the patient's stomach. Internal bleeding was sometimes the cause of death from stomach ulcers; for others, ulcers were the precursor to death from stomach cancer. A painful outcome seemed inevitable. As for the cause of ulcers,

5 Excerpted from a letter by Thomas Jefferson to Littleton W. Tazewell, January 5, 1805, retrieved November 26, 2018 from <https://rotunda.upress.virginia.edu/founders/default.xqy?keys=FOEA-print-04-01-02-0958>.

6 Weintraub, Pamela. 2010. “The doctor who drank infectious broth, gave himself an ulcer, and solved a medical mystery.” *Discover*. Retrieved November 24, 2018 from <http://discovermagazine.com/2010/mar/07-dr-drank-broth-gave-ulcer-solved-medical-mystery>.

physicians blamed the patients themselves: the patients had too much stress and tension in their lives. All they needed to do was to relax, and drink milk – or maybe not drink milk.

The idea that stomach ulcers had a definite, single external cause was then a far-fetched idea. That the external cause was a common bacterium, *H. pylori*, was risible. Yet a young Australian physician, Barry Marshall, believed that stomach ulcers were caused by the common bacterium *Helicobacter pylori*.⁷ If this hypothesis were supported, then ulcers could be treated with an antibiotic, saving patients all the pain, danger, expense and frustration that ulcers otherwise caused.

There is in science a well-understood model for proposing and testing hypotheses, and there is in medicine a well-defined sequence of clinical trials to undertake before a treatment becomes accepted as the standard of care. These procedures were not so easy to implement in the case of ulcers. Animal models do not respond to *H. pylori* by developing ulcers, and it was unethical to experiment on humans. So Dr. Marshall experimented on himself.

He cultured *H. pylori* from a patient known to have stomach ulcers, and then drank the culture. Within only a few days, he developed gastritis with many distressing symptoms. After it became clear from endoscopy that he was developing an ulcer, he treated himself with an antibiotic and the problems ended. This was a form of proof and highly suggestive, but not sufficient. His early papers were rejected, and one journal rated one paper in the bottom ten percent of all papers submitted that year.⁸ After losing his position and funding in Australia, Dr. Marshall came to Charlottesville, Virginia, on a fellowship to the University of Virginia to pursue further research and clinical work that would eventually prove him to be correct.

Other physicians and scientists laughed at his idea. Conventional wisdom ruled out bacterial infection, and the received wisdom was hard to counter. His solution to the treatment of ulcers, a course of antibiotics, seemed too simple to be true. Even at Virginia, he reported feeling out of the mainstream, though he was at least tolerated and encouraged by some senior scientists.⁹ Some of his critics set out to disprove his hypothesis, and themselves became convinced of the bacteria thesis. Dr. Marshall persisted, and his evidence and published work eventually silenced the derision. In 1994, the NIH endorsed antibiotic treatment for ulcers. In 2005, Dr. Barry Marshall shared the Nobel Prize in Medicine with a colleague from Australia, and his work has saved countless human beings from the pain and danger of stomach ulcers.

7 Many of the details that follow are taken from the biographical sketch of Barry Marshall retrieved November 2, 2018 and found at <https://www.nobelprize.org/prizes/medicine/2005/marshall/biographical/>. I am also indebted to Dr. Richard Shannon, Executive Vice Chancellor for Health Affairs at the University of Virginia, for helpful explanations of the significance of Marshall's discovery.

8 See Gary A. Klein, *Seeing What Others Don't: the remarkable ways we gain insights*. The Public Affairs division of Perseus Books Group, 2013, Chapter 4. Consulted as an ebook on November 28, 2018.

9 See footnote 7, *supra*.

But let us do a thought experiment. Suppose that Dr. Marshall was not allowed to pursue his idea while he was at Virginia. Suppose that the senior physicians and surgeons had the power to dictate, "We know that you are wrong. You cannot pursue this line of research. We won't provide you with the research funds, and if you persist, we will not provide you with a salary either." Good ideas have been banned before. Famously, Galileo was forced to retract his heliocentric view of the solar system. In his case, ecclesiastical authorities required the retraction. The forces demanding orthodoxy may be religious, disciplinary, political, or social; the potential damage is the same.

ACADEMIC FREEDOM IN RESEARCH PROTECTS THE SEARCH FOR TRUTH

Academic freedom in research protects the researcher with the unconventional idea. Dr. Marshall is an excellent example of someone who exercised the freedom to explore an unconventional idea, with benefits for much of humanity. Notice that academic freedom does not liberate researchers from the need to follow the usual methods of demonstrating the plausibility of their findings, nor does it protect them from the need to be transparent about how their data were collected, how the research was funded, and how others might replicate the work. The unconventional idea must be tested, replicated, debated, and defended inside the skeptical scientific community.

Many new study specialties, and even entire new disciplines, have arisen because their advocates persisted in the face of opposition from colleagues and the established leaders of their disciplines. In the field of economics, the relatively new area of behavioral economics represents such an area. Traditional economists made strong assumptions about human behavior, such as the assumption of rationality and "perfect knowledge" among human actors. Behavioral economists turned economics research upside down by creating experimental or observational techniques for directly studying economic behavior under controlled conditions. This approach greatly enriched the study of economics and led to the Nobel Prize in economics for Richard Thaler in 2017.¹⁰ As with Dr. Marshall, Dr. Thaler experienced skepticism to the point of rejection from his peers, some of whom claimed he was not even doing economics. Friends feared that he would not receive tenure at his institution.

The emergence of most new fields has encountered opposition; we could consider the development of biochemistry, molecular biology and data science, not to mention critical race studies, feminist studies, and ethnic studies of various types, and find similar stories of resistance and opposition by the established institutional order and academicians.

When we think about the social stratification of the university, it seems almost inevitable that new ideas and their protagonists run into opposition

10 Frank Armstrong III, "Richard Thaler, a giant in economics, awarded the Nobel Prize," *Forbes* (October 13, 2017), retrieved on November 28, 2018 from <https://www.forbes.com/sites/frankarmstrong/2017/10/13/richard-thaler-a-giant-in-economics-awarded-the-nobel-prize/#48536df43a10>.

from older, established leaders within a field. Dr. Marshall encountered the opposition of colleagues and government funding agencies before he could perform clinical trials to prove his approach. Dr. Thaler redefined the boundaries of his discipline, but not without encountering those who would defend those boundaries. The idea of academic freedom makes it possible for seedlings of novel ideas to flourish even in the great forest of notables within a field.

Indeed, the progress of a field may depend critically upon academic freedom; otherwise, the very leaders of the field may, paradoxically, retard the growth of the field by squelching new ideas. I hasten to add, as an elder in my own field, that the field leaders are not opposed to new knowledge, but they believe that their own work has already blazed the trail.

It must also be acknowledged that many new ideas do not pan out. Every science is littered with the breakage of hypotheses, research directions, and careers. It is risky to depart from the received wisdom to explore something radically new, and not every researcher will have the *courage* to do so. On the other hand, the advancement of science requires that the researcher has the *freedom* to do so.

Great fortunes have been built from applying the existing scientific knowledge in fields such as technology, energy and pharmaceuticals, and the need to protect an investment may motivate actors to seek to promote one line of research or to extinguish another. In the United States, for example, the tobacco industry sought to suppress or counter evidence that nicotine was addictive and that smoking shortened lives.¹¹ Defensive arguments against negative research have been made within industries such as sugar¹² and petroleum¹³. Through lobbying and other forms of political pressure, firms and individuals seeking to protect their interests may pressure governments with respect to what research is allowed.

At least in the United States, this pressure tends to be directed at federal agencies that perform research either by budget limitation or explicit restrictions written into the legislation. Congress has sought to restrict the scientific areas in which the National Science Foundation may give grants. The Centers for Disease Control, a federal public health agency, were threatened by members of Congress that they would lose funding if they pursued research on the public health impact of guns in the United States.¹⁴ These agencies are not generally thought to have academic freedom in the same way that a university does.

11 For example, see D. Apollonio and S.A. Glantz, "Tobacco Industry Research on Nicotine Replacement Therapy: 'If Anyone Is Going to Take Away Our Business It Should Be Us'" *American Journal of Public Health* (107, 10, 2017): 1636-1642, retrieved on November 28, 2018.

12 For example, see Gary Taubes, *The case against sugar* (Alfred A. Knopf, 2016).

13 For example, see B. M. Gaither and T. K. Gaither, "Marketplace Advocacy by the U.S. Fossil Fuel Industries: Issues of Representation and Environmental Discourse," *Mass Communication & Society* (19,5, 2016): 585-603, retrieved on November 28, 2018.

14 Frankel, Todd C., "Why gun violence research has been shut down for twenty years," *Washington Post* (October 4, 2017), retrieved November 28, 2018.

Some legislators have, however, sought to restrict or harass research at public universities. The legislature of North Carolina passed a law forbidding public policies based on research concerning sea level change.¹⁵ Sometimes, laws designed to promote government transparency have instead provided a tool for groups whose agenda includes seeing a scientific idea discredited. Burdensome requests for documents have been directed at scientists who conduct research on environmental topics, particularly if the results of their research could lead to a new regulation or restriction on business entities.¹⁶ The resulting public debate, often conducted by social media and not by scientists, criticizes not only specific lines of research, but also the process of refereeing. One result is a decline in the perceived trustworthiness of science and universities.¹⁷ The vigorous debate over what constitutes “pseudoscience” is one that no university can now ignore.

What I have said so far may seem to apply only to the observational and experimental sciences, and the fields such as engineering and medicine that depend upon them. Academic freedom is also required for the flourishing of the humanities and social sciences, not to mention applied areas such as education and business. In fact, some of the greatest controversies have developed around the arts. In the arts, the most important work is sometimes also perceived as the most disruptive and even disrespectful, often with the effect of infuriating patrons of the arts, whether they be private citizens or public agencies. In the United States, funding for the National Endowment for the Arts or the National Endowment for the Humanities is perennially questioned. Social science funding at the National Science Foundation has been a particular target of members of Congress, with a sustained attack on the research into elections and other politically sensitive topics that the NSF has funded.¹⁸

These efforts primarily represent a desire to suppress an area of research. The opposite threat comes from those who wish to support a line of research. From time to time, including the present day, academic freedom has been jeopardized when politicians and governments have sought to direct the course of

15 North Carolina, it should be noted, has a long, low-lying seashore and its legislature was reacting to a scientific report that described the dangers of a sea-level rise of one meter by 2100. Peter Dockrill, “North Carolina literally passed laws against science on sea-level rises,” (September 13, 2018) <https://www.sciencealert.com/you-can-t-outlaw-hurricanes-how-north-carolina-tuned-its-back-climatechange-bill-hb-819-nc-20-florence>, retrieved November 28, 2018.

16 Paul Basken, “Judge sides with UVA over state attorney general’s climate-research inquiry,” *Chronicle of Higher Education* (August 30, 2010), retrieved on November 29, 2018 from <https://www.chronicle.com/article/Judge-Sides-With-UVA-Over/124207>.

17 Susan Fiske and Cydney Dupree, “Gaining trust as well as respect in communicating to motivated audiences about science topics,” 111, supp. 4, *PNAS* (September 16, 2014): 13593-13597. Accessed on December 10, 2018 from <https://doi.org/10.1073/pnas.1317505111>.

18 Sides, John. “Why Congress should not cut funding to the social sciences.” *Washington Post* (June 10, 2015). Accessed December 10, 2018 from https://washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2015/06/10/why-congress-should-not-cut-funding-to-the-social-sciences/?utm_term=.7de68b32323ac6.

science. In the former Soviet Union, for example, some lines of research were defined as politically correct and dissident researchers were subject to discipline or arrest. These are efforts to harness science in the interest of the state. The effect of these efforts is certainly to eliminate the academic freedom of individuals, but also to limit the intellectual vitality of departments, institutions, and entire disciplines within these countries.

Experience has shown that disciplines progress best when individuals and groups have the ability to pursue their ideas. To the naïve observer, this process may seem chaotic and unpredictable, and certainly inefficient. Academic freedom embodies the conviction that great benefits will come from the chaos.

ACADEMIC FREEDOM IN THE CLASSROOM ENCOUNTERS A DIFFERENT SET OF ADVERSARIES

The principal challenges to academic freedom are even more likely to arise in the classroom than in the laboratory. Students, administrators, parents, business leaders, lobbyists and government officials are all potential opponents to controversial ideas presented in the classroom. And the greater the divisions within a society, the more ideas there are that might be labeled controversial.

Here is the crux of the matter: what is the truth that we should believe and teach to our students? The struggle for academic freedom often occurs among factions competing for their own version of the truth. The struggle plays out in scholarly journals, grant agencies and the classroom. What researchers say to one another in their arcane journals and conferences might not matter to most people. What those same researchers say in the classroom is much more salient. Many constituents have strong opinions about what is tolerated in the classroom.

When there are controversies *within* a field, and especially when compelling competing information is available, it is responsible for teachers to present and explain these competing ideas as fairly as possible. It is also responsible (although, I would say, not *necessary*) for the teachers to explain their own conclusions about the controversies and why they hold the opinions they do. Particularly when teachers have themselves contributed to the scholarly controversies, it seems legitimate for them to offer their viewpoint, although it is also important not to distort the state of the debate to favor their own side.¹⁹

Consider, for example, the evolution of biological organisms. Evolution as a concept and a process is no longer controversial among scientists. Indeed, the annual formulation of an influenza vaccine is fundamentally affected by information about how the virus might have mutated during the past twelve

19 Sociologist Max Weber famously did not agree with this last statement. He believed that professors had a responsibility to be rigorously neutral in their classroom presentations, even if they personally held a strong opinion. I differ somewhat from this point of view because I believe it is legitimate for a professor to express the truth as s/he sees it. I believe that neither Weber nor I would endorse proselytizing students for one side where there is legitimate controversy.

months. Among some religious groups, however, their interpretation of religious scriptures is that God created all species, sometimes referred to as direct creation. From this doctrine, these religious groups draw the conclusion that species may not and do not change.²⁰ The teaching of evolution in biology or physical anthropology and the use of the fossil record in geology challenge this religious idea. The religious groups argue that evolution is “only” a theory and therefore students should be exposed to competing theories, and students have the right to learn about these controversies. There has been a movement, for example, to require that Intelligent Design (an elaboration of direct creation) be taught alongside Darwinian concepts. This is an external controversy, coming from outside the discipline being taught.

Not surprisingly, most scientists resist teaching externally generated controversies. Their claim of academic freedom is that they must teach what they believe to be true, and for most of them that is also what is generally accepted among the researchers in their field. In biology, microbiology, molecular biology and related fields, evolution is generally accepted and taught.

Another area of external controversy is climate change. Most environmental scientists today agree that some part of climate change is anthropogenic. They might disagree on the relative proportions of man-caused versus natural change, the quality of the evidence, the mechanisms by which climate change occurs, and so on, but they resist efforts to require them not to teach the concept at all. I believe that it is good practice in teaching to fairly represent competing theories within the field (Is light a particle or a wave?). I do not believe that academic freedom *requires* acknowledging the controversies that have arisen externally in other fields, such as theology, or in the political arena.

But what if the academic herself is a dissident? Would Dr. Marshall have been justified in telling a class of medical students about his work when antibiotics were not an accepted treatment for ulcers? I think that most academics would agree that it is important for students to see and evaluate the dissident data for themselves as part of their learning process, and in this case there were data and reasoning and eventually peer-reviewed results to share with students.

There is, however, an exception to this conclusion. The American Association of University Professors, the organization that has done more to define and defend academic freedom than any other, notes in its “red book” of recommended policies that academic freedom, even in the classroom, does not extend beyond the professor’s area of expertise.²¹ In its 1940 Statement on Academic Freedom, one of the touchstones on the topic, the AAUP says, “Therefore, academics are not covered by academic freedom when they in-

20 Among my acquaintances there is a science dean at a conservative Christian college. I asked her how she answered queries about teaching evolution, and her answer was, “Are you limiting the ability of the Creator?” Evolution is taught in her science department.

21 American Association of University Professors, Policy Document and Reports (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2014). It is called the “red book” because of the color of its cover.

roduce into their classes issues that are extraneous to the subject and in which they themselves have no expertise.” So if students take my course on demographic techniques and I begin to discourse on my opinions on modern art, they would be well within their rights to object. I have no expertise in art, let alone modern art, and it would be a misuse of the academic lectern for me to hold forth on the subject for students who legitimately expected to be taught something about demography. I do not have academic freedom in areas outside my expertise.

ACADEMIC FREEDOM OUTSIDE THE ACADEMIC SETTING POSES ADDITIONAL ISSUES

Suppose, however, that a faculty member has a dissident view of a matter outside his own area of expertise, and expounds this view outside the classroom?

A famous example of this issue occurred at the School of Engineering at Northwestern University, where an associate professor of electrical engineering, Arthur Butz, became well known as a Holocaust denier. He did not speak of his views in his engineering courses, and he did publish papers in engineering. He also, however, published and spoke on his belief that the Holocaust did not happen.²² Butz is not trained in history or related fields such as German Studies or Jewish Studies. His arguments themselves are not upheld by historians nor the contemporaneous military and journalistic accounts, not to mention the many eyewitness accounts. To my knowledge, he has also never represented his views to be officially those of Northwestern University, and the President of Northwestern University went to some pains to explain to the public that Northwestern University did not endorse Professor Butz’ views. To the contrary, Northwestern has an endowed position in Holocaust Studies and teaches courses on the Holocaust.

I believe that there is no legitimate internal controversy in any of the relevant disciplines to the effect that the Holocaust did not occur. So what then is the status of Professor Butz’ public commentary? Is it a legitimate use of his academic freedom?

Or let us consider the far more common situation of a faculty member who is passionately in favor of a particular political party or social movement, and spends time outside the classroom writing and speaking in favor of these beliefs. Is this academic freedom? Does it matter how controversial the issue is? Some issues that are not generally controversial within the university are still controversial within the society as a whole. Some examples of these issues are abortion on demand, marriage and adoption by same-sex couples, and immigration policies. There are other issues that have strong support in the society in general, but are generally not favored within the academy. Does the

22 Henry Bienen, “Statement by Northwestern University President Henry S. Bienen regarding Associate Professor Arthur Butz,” February 6, 2006, retrieved on November 28 from <https://www.northwestern.edu/newscenter/stories/2006/02/bienen.html>.

faculty member have the academic freedom to advocate for racist or nationalist policies, for exclusionary immigration policies, or for banning abortion? And does it matter that these views will arouse student and faculty activists and create discord within the university?

The one academic freedom issue here is that the professor in these cases is not speaking officially on behalf of the university as her employer. And there is no question that any one of these examples – especially in an era of instantaneous social media – will create uncomfortable situations for a university administrator. Discomfort aside, the professors in these examples should not be sanctioned by the university (at least by a public university) because they are protected by another principle: freedom of speech.

FREEDOM OF SPEECH - A RIGHT FOR EVERYONE

The first amendment to the United States Constitution guarantees everyone free speech, meaning that the government cannot punish anyone for their spoken or written speech.²³ The term “freedom of expression” is used to expand free speech to include art and other non-verbal communications. Freedom of expression is recognized as a human right under article 19 of the Universal Declaration of Human Rights.

There are exceptions to this freedom that vary from country to country, but free expression does not usually include threats of violence, sexual harassment, libel and slander, lewdness, and violations of intellectual property rights (such as copyright). In Germany, the Holocaust denial of Professor Butz would be one of these exceptions, but it is not an exception in the United States.

As citizens, the students, staff and faculty of the university are entitled to free speech even when the principle of academic freedom does not apply.

A widespread and perplexing issue in many countries is the issue of hate speech – forbidden in Canada²⁴ and the subject of state and local regulation efforts in the United States. The Criminal Code of Canada defines hate speech as the incitement to hatred or the willful promotion of hatred. In some countries, insulting or satirizing religious traditions constitutes hate speech.

In the United States, however, the current judicial interpretation of the First Amendment does not generally recognize hate speech as an exception to free speech, unless it is being used to threaten or harass. There are recognized categories of hate *crimes*, but these crimes require behavior beyond speech.

Ideologues from all sides of the political spectrum have seized on the ambiguity of hate speech/free speech. For some people, this has relaxed inhibitions against insults based on sex, race, religion and nationality. They say words and insults openly in the public square that their mothers and middle-school teachers would have forbidden.

23 A public university, as an agency of the government, is constrained by this constitutional amendment in terms of punishing its students, staff or faculty.

24 Centre for Free Expression, “Legal Restriction on Hate Speech in Canada,” retrieved on November 29, 2018 from <https://cfe.ryerson.ca/key-resources/guidesadvice/legal-restriction-hate-speech-canada>.

It is uncommon, though it certainly happens, for university employees or students to engage in hateful speech. When such speech occurs at the university itself, or on university-owned internet facilities, administrators may invoke a set of institutional values and ethical codes to censure the given speech. Whether this censure can move on to actual punishment depends upon the severity of the act and the strength of the university codes. A public university is required to provide due process, such as a hearing, before invoking discipline. A private university may need to negotiate with a union before disciplining a union member.

The remedies available to the university if the employee or student speaks off-campus, without using any university facility or equipment, are even more limited. As a general matter, employees may express their opinions as citizens in the public square regardless of their area of academic expertise. So long as they do not represent themselves as official representatives of the university, their free speech rights should probably prevail, but this situation is a challenge to the university if they use their speech to insult or degrade individuals or entire groups.

University officials may seek to distance themselves from hostile speech and explain that it is not the university position. Doing much more than this involves invoking the freedom of the administrator to speak, and at least some constituents view the statement of the administrator's position as "silencing" the employee or student.

An example of such a situation may clarify the jeopardies involved. The 2016 presidential election in the United States was bitterly divisive, and for most undergraduates was the first presidential election in which they were old enough to vote. Tensions were high everywhere, and I had a message prepared for the student body regardless of the winner. My message encouraged them to persevere as active citizens. In my message I quoted university founder Thomas Jefferson who had spoken of the great futures he envisioned for the students at the University of Virginia.

Shortly afterward the newspapers received an open letter and a petition from some five hundred faculty members and students, decrying my quotes from Thomas Jefferson because of his ownership of slaves and asking me not to quote the founder of our university anymore.

I responded with an open letter of my own, noting that the faculty and students enjoyed academic freedom and freedom of speech, but also asserting my own right to speak and write freely. I explained that quoting an historic figure is not an endorsement of the ideas and social structures of that person's time – Jefferson would not have approved of a woman president, for example, and I do not endorse misogyny. I also noted that Jefferson's phrase (and here I quoted him again) that "all men are created equal" was a motivating belief for abolitionists, Abraham Lincoln, Mahatma Gandhi, Martin Luther King, and Barack Obama.

I assumed that the incident had ended, and I could not have been more mistaken. The alumni were outraged that anyone would try to censor the UVA president for quoting the UVA's founder. Impassioned letters were written to editors. Fox News displayed my photo and used me as an example (rare, in their estimation) of a university president standing up for principles. Then the

demands began that I fire the faculty and expel the students who had signed the petition.

I found myself, after having acknowledged their freedom of speech and then defending my own, having to defend them. There were earnest but quiet conversations with board members, significant donors and elected officials. No one was fired and no one was expelled, but the entire incident illustrates well the issues that can arise *within the university*.

OUTSIDERS AND FREEDOM AT THE UNIVERSITY

A completely different set of issues arises from unaffiliated outsiders who want to use the university as a platform for their views, either with a formal lecture to the university or through demonstrations. Limiting these outsiders is very easy for a private university – they may simply say no. For a public university, any regulations on outsiders must be content-neutral, which is to say that they are not based on what the speaker will say, but instead are based on other criteria. The courts have ruled that universities may regulate the time, place and manner of speech by outsiders. So, for example, a university could ban the use of amplified speech outside a classroom when class is in session, or loud demonstrations could be banned near a university hospital.

When neo-Nazis and white supremacists showed up with little warning on August 11, 2017 to march on the UVA campus, we had very few restrictions concerning time, place and manner. The university grounds were viewed as something like a public park, with limitations principally on areas near classrooms. There were no classes in session that Friday evening and the next semester would not begin for ten days, so the university was relatively quiet and sparsely inhabited. In addition, the leaders of the group deliberately misled university police about their intended route, and used open flames and drones which are both forbidden by policy.

What they said they would do was to walk quietly to a statue of Jefferson, read a speech, and leave. What they did instead was to march throughout the university yelling anti-Semitic, racist, homophobic and nativist chants, and then to attack a small group of counter-protesters who had gathered at the Jefferson statue. The violence was clearly illegal and several of the alt-right protesters were arrested for the violent behavior. Others were banned from the university for four years for, among other things, lying to the university police. The speech, however repugnant, was free speech.

This entire episode did, however, lead the university to review and substantially revise its time, place and manner policies, and to enact new regulations concerning areas where weapons were not permitted, areas that were off-limits to outsiders holding demonstrations, and a reservation system so that police would know who was at the University and where. In none of these regulations was there a limitation on *what* could be said.

Almost immediately there was a challenge to the new regulation. The father of a student, who had no reservation, stood on the steps of Jefferson's Rotunda (no longer an acceptable location) and began to read from the Book of Isaiah. He was asked to move to a different location, and

he complied, but the headline in the press was “UVA Bans Bible Reading”. Needless to say, the content of his speech was not the issue, whether it be the Bible or the new Google terms of conditions of privacy, but University officials had to act against his innocuous speech or find themselves unsuccessful in regulating all others.

A major issue today in American universities is the perception that free speech is used as a shield by activists with various hateful agendas, and that administrators who hew to the established constitutional holdings on free speech are nothing more than toadies and sympathizers to hateful views.

DO STUDENTS HAVE ACADEMIC FREEDOM?

Less frequently addressed is the issue of whether students have academic freedom – specifically, whether they may disagree with the faculty member in the classroom context. In actual practice, I find that most faculty are delighted when a student challenges them, debates with them, and marshals evidence to counter claims that the professor has made.

The claim is heard in some parts of the media, however, that faculty members grade according to their own biases, and so a student with a different point of view will receive a lower grade. A lower grade, or the threat of a negative letter of reference, could be enough to keep a student from being admitted to a graduate program. Because faculty are generally believed to be politically left-leaning, this complaint is typically heard from students with more conservative viewpoints: they feel silenced, or else encouraged to write papers and examinations that give the politically correct answers, but not what they actually believe.

My answer to this problem is that the student has the right to speak in the classroom, but the student does not have the right to control the reactions of the other students and the faculty member, who remain free to disagree. In terms of written examinations, the student needs to demonstrate mastery of the material but does not have to believe it. Thus, the devout believer in direct creation may continue to believe that the Earth is 4,000 years old, but needs to be able to explain the existence of fossils to receive a high grade in the geology course.

WHERE DOES ACADEMIC FREEDOM RESIDE? AN INSTITUTIONAL CONCEPTION

Much of the writing and thinking on academic freedom has implicitly conceptualized that freedom as analogous to other individual rights. Academic freedom is something that a professor or student possesses, at least in the circumstances I have described. In its most limited sense, it is freedom from censorship; in its broader sense, it is freedom to teach and write within all areas of one’s expertise. American courts, by and large, have not defined this right nor commented upon it, even though it represents a generally accepted concept and practice within the academy.

A decade-old court case in the United States, however, held that academic freedom is an institutional right, and it inheres in the university itself.²⁵ Academic freedom had previously been interpreted as giving the university the rights to admit the students it wants, to hire the faculty it wants, and to teach what it wants. This conceptualization does not necessarily take away the rights of individual faculty members (although there are some concerns that it does). The institutional concept does recognize university autonomy and may help insulate the university from some external attacks on its admissions policies (such as affirmative action) and its curriculum.

A related issue of rights is lifetime tenure, which is granted to faculty after a lengthy probationary period.²⁶ This practice is coming under increasing scrutiny, in part because it is now so unusual an employment arrangement in the economy as a whole, and also because it is seen as a way of committing payroll in such a way that new fields cannot be taught and unproductive older faculty cannot be laid off. The strongest defense for lifetime tenure has been that it ensures academic freedom, in that faculty members may not be summarily fired in the course of their teaching and research. As previously noted, this protection does not apply outside their area of expertise.

The combination of institutional rights and tenure rights seems to be leaving a large and growing proportion of the professoriate uncovered, or at least less defended, in terms of their academic freedom: the untenured faculty, whether or not their appointment is on the tenure track. Having no property right to their jobs, these faculty presumably rely on the good will of administrators not to invent reasons for their layoff when the underlying reason is dislike of what the faculty member has said.²⁷ If academic freedom really inheres in the institution, then the institution's leadership decisions concerning whom to hire and what to teach appear difficult to overturn legally.

THE FINAL COMPLICATION: CRITICISM OF THE UNIVERSITY ITSELF

Realistically, I believe that few administrators would be inclined to fire a professor such as Dr. Marshall (who was not tenured) even if his views on *H. pylori* were unorthodox.

25 *Stronach v. Virginia State University*, 631 F.Supp.2d 743 (2008).

The specific issue raised in this case was whether the university administration could change a grade given by a professor.

26 In the interest of full disclosure, I have held lifetime tenure as a faculty member since 1981. University administrators do not typically enjoy tenure in their administrative roles, but they also do not relinquish their professorial tenure when they undertake administration.

27 In my disagreement with some UVA faculty concerning quotations of Thomas Jefferson, some of the faculty members were untenured. This fact suggested that they had some underlying trust in my defense of academic freedom, but it also took more courage for them to sign the petition than it did for tenured faculty members.

Administrators may react quite differently if faculty members are launching criticisms at the university itself, whether these criticisms are true or false. To be sure, the administrators might not be reliable arbiters of the truth or falsehood of such statements.

Such criticisms, even if founded in the theoretical basis of a discipline, are nevertheless criticisms of one's employer. In the American private sector, few employers are tolerant of such criticism. There are whistleblower laws to preserve the jobs of employees who report or publicize illegal acts or practices in their workplaces. But short of such protection, an employee who criticizes the boss or the firm is likely to be escorted from the building and have their employment terminated.

I believe – and let me be clear that I am speaking for myself – that the right of the academic to criticize her own university is something akin to the right of the citizen to criticize her own government without official state reprisal. In some ways, the ultimate test of academic freedom is the right to criticize what is closest to you and yet keep your job. It might be unpleasant for the administration, and yet if we believe that academic freedom is important for the Nobel laureates of the world, then we must ensure that free inquiry is nurtured within our institutions. And this may mean suffering criticisms that may be either well or ill founded.²⁸

Not everyone agrees with me – most importantly, members of the only other occupation in the United States with lifetime tenure, the federal judiciary. And alumni, business people and others with whom I deal often react with a kind of horror that the university would tolerate what seems to be internal sabotage (especially if they believe it to be ideological, mean-spirited and non-factual).

I take comfort that one elected leader did agree with me, saying of the University of Virginia, "This institution will be based on the illimitable freedom of the human mind. For here we are not afraid to follow truth wherever it may lead, nor to tolerate any error so long as reason is left free to combat it."²⁹ That elected leader was, of course, Thomas Jefferson.

Creating institutions that "ensure that reason is left free to combat error" is the job for our generation and, soon, for the next. May we be successful in that task! Again, my congratulations to you on your centennial. May there be many more such celebrations in centuries to come.

28 U.S. courts are split on this issue. A review can be found by Peter Schmidt, "Appeals court shields professor's criticism of Washington State U. Administration," *The Chronicle of Higher Education* (September 6, 2013), accessed on December 10, 2018 from <https://www.chronicle.com/article/Appeals-Court-Shields/141455>.

29 Thomas Jefferson's letter to William Roscoe, December 27, 1820. University of Virginia Press, Rotunda, Founders Early Access. Accessed online: <https://rotunda.upress.virginia.edu/founders/default.xqy?keys=FOEA-print-04-02-02-1712>. Retrieved December 5, 2018.

VÁCLAV RAČANSKÝ

Václav Račanský served as the director of the Masaryk University Institute of Computer Science from 1983 to 2012. He was instrumental in facilitating its growth and expansion. Under his leadership, the Institute successfully completed a long list of key projects essential for the university's current functioning, from securing high-quality computing infrastructure and integration with national and international structures, providing access to international scientific information sources, building a network of university computer rooms and introducing a unified university library system to supporting complex calculations and large-scale data repositories and ensuring the operation of the university website. He also significantly contributed to the founding of the Faculty of Informatics of Masaryk University, which he continues to cooperate with to this day.

Václav Račanský is one of the most prominent computer scientists of his generation. He was present at the launch of cybersecurity as a field of study at Masaryk University; moreover, his scientific and pedagogical activities have since significantly contributed to the development of the entire field. Thanks to his hard work, Masaryk University and the city of Brno have become the cybersecurity centre of the Czech Republic. He currently serves as council chair for the National Cybersecurity Competence Centre while also working with state cybersecurity and cybercrime organizations.

KAROL MIČIETA

Karol Mičieta has been serving as the Rector of Comenius University in Bratislava since 2011. Thanks to his emphasis on the importance of providing suitable conditions for the growth of scientific excellence, he has contributed significantly to the institution's current standing as one of the most important and internationally recognized universities in Slovakia. During his tenure, he supervised the establishment of the Comenius University Science Park, a leading research and development centre specializing in biomedicine, environmental medicine and biotechnology. Professor Mičieta has always been dedicated to developing the university's internal culture and community while also emphasizing cooperation in related fields of study with a range of outside institutions, including with Masaryk University.

Karol Mičieta is valued as a leading expert in the field of botany, both in Slovakia and abroad. His research interests centre on taxonomy and environmental botany, ecogenotoxicology, plant ecology and aeropalynology. His research focuses primarily on anthropogenic genotoxic deterioration and environmental mutagenesis. In addition to his research activities, he is a member of several expert Slovak as well as international professional societies, committees and scientific boards, including the Masaryk University Scientific Board and the doctoral board for Ecotoxicology at the Faculty of Science of Masaryk University.

I VO MEDEK

Ivo Medek is a world-renowned composer, music journalist and university teacher, who served as the Rector of the Janáček Academy of Music and Performing Arts until 2018; he currently functions as its vice-rector for strategy and development. Throughout his service, he has placed great emphasis on cooperation with other institutions, both within the Czech Republic and abroad, while also helping the Janáček Academy of Music and Performing Arts ascend to the position of one of the most significant arts education institutions in Europe. Masaryk University and the Janáček Academy of Music and Performing Arts have always collaborated closely and helped one another grow; Professor Medek has greatly contributed to the development of these essential and mutually beneficial ties. He personally supports Masaryk University, e.g. by serving on its Scientific Board and by actively participating in collaborative activities connecting colleagues from the two universities.

In addition to teaching international courses for composers and percussionists, Ivo Medek holds lectures and workshops at prestigious art schools around the world. He is the author of over fifty operatic, orchestral, chamber and electroacoustic compositions. Many have been performed on major European, Asian and American stages by leading performers, ensembles and conductors. He has also created a number of multimedia projects which combine elements of his own compositional method with principles of team collaboration. He has authored or co-authored several monographs and dozens of articles and dictionary entries.

PETR FIALA

Petr Fiala is a renowned political scientist, university professor and politician. He served as the Minister of Education, Youth and Sports of the Czech Republic from 2012 to 2013 and now holds the position of Deputy Speaker of the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic. From 2004 to 2011 he served as the Rector of Masaryk University. Thanks to a period of rapid growth during his tenure, the university now ranks among the most important educational and research institutions in Central Europe. As Rector, Professor Fiala successfully oversaw a range of complex challenges, including changes to university funding, the construction of the university campus in Bohunice, and the launch of the Central European Institute of Technology project. He helped develop a modern infrastructure for education and research, which facilitated the further development not only of Masaryk University, but also of the city of Brno and the region as a whole.

Petr Fiala remains active at Masaryk University: in addition to teaching at the Department of International Relations and European Studies of the Faculty of Social Studies, he is also a member of the Masaryk University Scientific Board. As a scholar, he focuses on comparative political science and European politics; his work in the field has received considerable international acclaim. He has received a number of awards for his academic and social activities.

A HISTORICAL CALENDAR OF MASARYK UNIVERSITY

1919

The law on the foundation of Masaryk University, comprised of four faculties (Law, Medicine, Science and Arts), was passed unanimously on 28 January.

1935

President T. G. Masaryk presented the university with a rector's chain of office with a medal which became the basis for the tradition of university insignia.

1939

The Nazis closed Czech universities, including Masaryk University, on 17 November. A number of students and professors were murdered during World War II.

1946

The Faculty of Education was founded, though it was later detached from the university in 1953.

1960

Masaryk University was renamed the University of Jan Evangelista Purkyně for political reasons.

1964

The Faculty of Education was reincorporated into the university.

1969

The activities of the Faculty of Law, which had been abolished in 1950, were revived.

1989

The Faculty of Arts in Brno became the centre of the Velvet Revolution which meant the end of totalitarianism in Czechoslovakia.

1990

The university returned to the title Masaryk University and its revitalisation began. The Faculty of Economics and Administration is established.

1994

The Faculty of Informatics was established.

1997

The Faculty of Social Studies was established.

2001

The Faculty of Sports Studies was established.

2010

The ceremonial opening of the main part of the new Bohunice University Campus which, along with renovated sites in the centre of the city, provides modern facilities for science and education on an internationally comparable level.

HISTORICAL COMMENTARY

Lukáš Fasora

Department of History, Faculty of Arts, Masaryk University

The establishment of a university using Czech as a teaching language in Moravia was the outcome of several decades of effort invested by the political leadership of Moravian Czechs, achieved with the significant support of the Prague-based Czech emancipation movement. The university itself was perceived as a symbolic appreciation of the maturity of the Czech population of Moravia as well as a means for further development and achievement of higher cultural and economic goals. Gradually, and especially from the 1890s, it became clear who stood in opposition to the proponents of the university's establishment – the division of interests of the Czech and German populations of the Czech lands had by then grown to such proportions that not even the issue of the university was spared by the growing antagonism. Indeed, quite the contrary: the university became a key battleground issue of the Czech–German rivalry, a prize sought by both sides. Furthermore, the reluctance of the Austrian state to enter into the dispute as an arbiter essentially succeeded in turning Czech frustration and irritation against the ruling establishment. The founding of the university in January 1919 was thus perceived as a national triumph by the Czech side, as a symbol of victory over their German competitors and over the Habsburg state, which had long treated Czech national interests with disdain.

The period discourse of the winning side memorialised a number of additional aspects associated with the university's founding. The establishment of a secular university in Brno was seen as a triumph of freedom over the powers of the Roman Catholic Church, then discredited by Habsburg support and by its persecution of liberal values. The university was even perceived as a future centre of scholarship, a keystone connecting the Czech and Slovak parts of the new republic. After all, it was expected that the majority of student interest would come from Moravia, Silesia and western Slovakia. Last but not least, general humanitarian ideals were also expressed: the university was spoken of as a means of achieving a higher quality of humanity through universal, holistic education and critical thinking about the world. After all, Tomáš Masaryk himself contributed to this debate by stating, "If we are to have one university, we need two," thus pointing out the detrimental solitary position of the Prague university and the prosperity of competition in both scholarship and studies.

Some of the ideals espoused by the university's founders have eroded over time, and others no longer match current contexts, yet still others have demonstrated that they are, despite their antiquated format, still capable of engaging and activating the public. It is perhaps the notion of the university as a means of achieving a better humanity which has best withstood the test of time. While the link binding these ideals with the interwar "Masarykian" republic proved weaker than the university's founders might once have thought, the notion itself never disappeared from view entirely. It was merely transformed, resurfacing in the form of questions probing the university's relationship with values such as freedom, equality, the quality of human life, democracy and

capitalism – including academic capitalism, with aspirations to manage *universitas* “like a company”. The university is still secular one hundred years after its establishment, and disputes focusing on the relationship between the Czechs and Rome have long since faded into obscurity. Instead, the university is focusing on the free exchange of ideas while also posing serious questions regarding its own role in the field of public education, examining its mission in a democratic system and seeking a valid standpoint with respect to challenges posed by political activism. The university in fact did become a keystone of Czech–Slovak relations – as planned by its founders; this role as well as its attraction for Slovak students has been maintained even after the disintegration of the common state in 1993.

The institution is no longer at the centre of national conflicts, nor is it seen as a shrine of national scholarship. International collaboration is lively and productive, with Austrian and German entities among key partners. The academic community also keeps addressing – with a continued sense of urgency – the relationship between its mission in a globalized environment and culture and its role within the state, region and the city of Brno, with individual fields generally providing very different answers to these questions. Likewise, the issue of competition in higher education underwent a significant transformation. In addition to its traditional, i.e. friendly yet competitive, role with respect to the larger and much older university in Prague, Masaryk University now ranks alongside large and established higher education institutions in both Czech and Central European contexts, rather than among the large number of regional universities. For the latter group, it constitutes a more experienced mentor in some areas and a competitor in others; in short, it plays a successful role in Czech higher education, one which corresponds to the dignity of its century-long tradition.

Vydal: Rektorát Masarykovy univerzity, Odbor pro akademické záležitosti

Grafická úprava: Milan Katovský

Překlad: BOKS s.r.o., David Konečný, Gabriela Fialová

Tisk: Ing. Vladislav Pokorný – LITERA BRNO

1. vydání, 2019

Náklad: 350 ks

